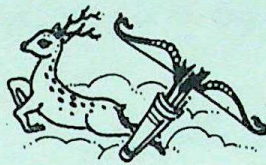

బాల రామాయణం

SRI VIDYA BHARATHI
BOOK CENTRE
Bharathi Street
SRINGERI-577 139.

బాలల రామాయణం

ఆంగ్ల మూలం :

శ్రీ రాఘవేశానందస్వామి

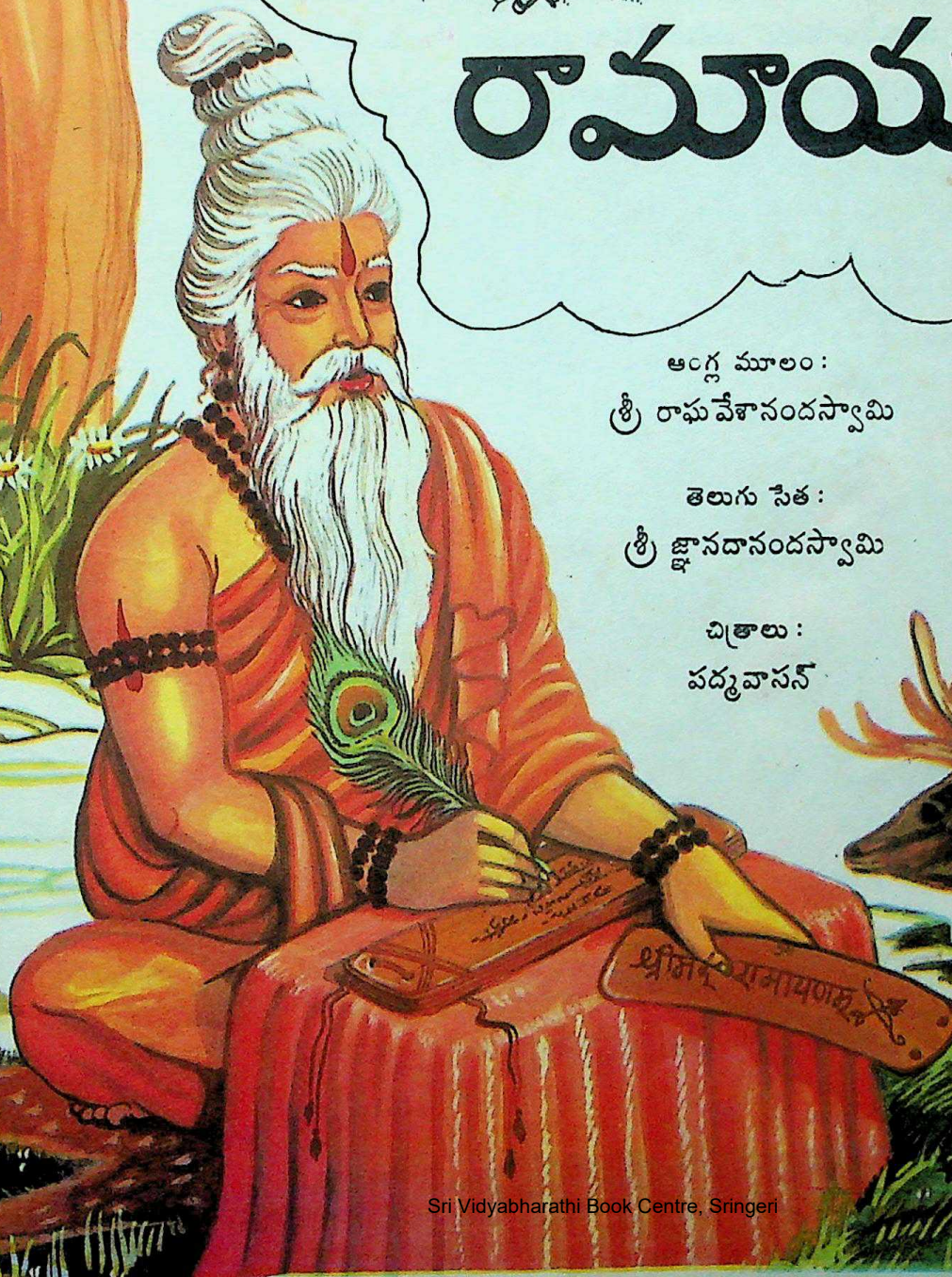
తెలుగు సేత :

శ్రీ జ్ఞానదానందస్వామి

చిత్రాలు :

పద్మవాసన్

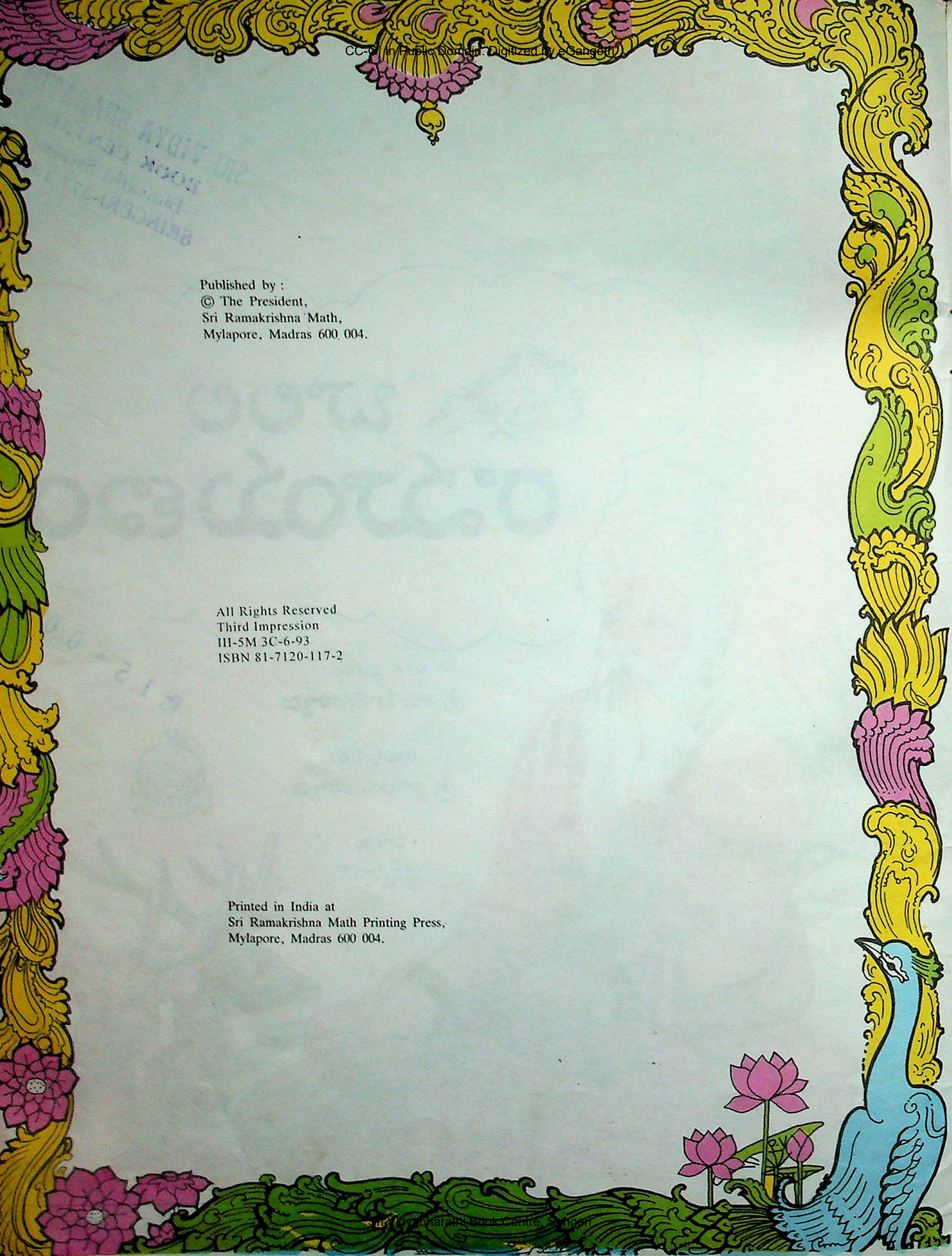
RS 15 = 0.0

Published by :
© The President,
Sri Ramakrishna Math,
Mylapore, Madras 600 004.

All Rights Reserved
Third Impression
III-5M 3C-6-93
ISBN 81-7120-117-2

Printed in India at
Sri Ramakrishna Math Printing Press,
Mylapore, Madras 600 004.

బొలల రామాయణం

శ్రీరామజననం

దశరథుడు కోసల రాజ్యానికి మహారాజు. ఈయన ప్రఖ్యాతిగాంచిన ఇక్ష్వాకువంశం వాడు. ఈయన పరిపాలన ఆదర్శప్రాయంగా వుండేది. ప్రజల మంచి చెడ్డలను చక్కగా గమనిస్తూ, వారిని కన్న విడ్డల్లా చూసుకునేవాడు. ఈ కారణంగా ప్రజలందరికీ దశరథ మహారాజంటే ఎంతో అభిమానం. ఆయన పాలనలో రాజ్యం అన్ని విధాలా సుఖిక్షంగా వున్నా, ఆయనకు మాత్రం పుత్ర సంతాన భాగ్యం లేదనే కొరత వుంటూవుండేది.

దశరథ మహారాజు ఋష్యశృంగ మహర్షి ఆధ్వర్యంలో పుత్రకామేష్ఠి యాగం చేయించాడు.

ఆ కాలంలో రావణు డనే క్రూరుడైన రాక్షసు డుండేవాడు. అతడు బ్రహ్మదేవుని వరప్రసాదంతో విష్ణువీగి దేవతలను, ఋషులను నానాహింసలు పెడుతూండేవాడు. ఈ

హింసలు భరించలేక దేవతలు బ్రహ్మను తోడ్కొని, మహా విష్ణువుతో “మహాప్రభో! ఈ దుష్టరావణుణ్ణి సంహరించి మమ్ము రక్షించు” అని మొరపెట్టుకున్నారు. మంద హాసంతో మహావిష్ణువు “సరే! నేను దశరథుడి పుత్రుడిగా జన్మించి, రావణుని సంహరిస్తాను” అని మాట యిచ్చాడు.

ఋష్యశృంగుడు మంత్రాలను ఉచ్చరిస్తూ వుంటే దశరథుడు యాగంలో హవిస్సు యివ్వసాగాడు. దేవతలు సంప్రీతి పొందారు. అగ్నికుండం నుండి ఒక తేజోమూర్తి ఆవిర్భవించి, దశరథుడికి ఒక పాత్రను అందిస్తూ, “నీ యాగానికి సంప్రీతులైన దేవతలు యీ దివ్య పాయసం నీకు సమర్పిస్తున్నారు. ఈ పాయసాన్ని నీ పట్టమహిషులకు పంచిపెట్టు. నీ కోరిక ఈదేరుతుంది” అన్నాడు.

దశరథుడు పరమానందంతో ఆ పాయసాన్ని స్వీకరించి తన భార్యలైన కౌసల్య, సుమిత్ర, కైకేయిలకు పంచి యిచ్చాడు. కాలక్రమాన దైవాంశసంభూతులైన నలుగురు

పుత్రులు వారికి కలిగారు. అందరిలో పెద్దవాడైన రాముడు కౌసల్య తనయుడు. మహావిష్ణువే రాముడుగా అవతరించాడు. ఆదిశేషుడు లక్ష్మణుడుగా సుమిత్రకు జన్మించాడు. భరతుడికి కైకేయి తల్లి అయింది. సుమిత్రకు శత్రుఘ్నుడు రెండో కుమారుడు.

ఈ రోజును శ్రీరామనవమి అనే పండుగ దినంగా ప్రజలు నేటికీ వేడుక జరుపుకుంటారు.

విశ్వామిత్రుడు అయోధ్యకు రావడం

నలుగురు రాకుమారులూ దినదిన ప్రవర్థమానులయ్యారు. బ్రహ్మర్షియైన వశిష్ఠుడు వీరి కులగురువు. ఆయన వీరికి వేదాలు నేర్పించాడు. విలువిద్య, గుఱ్ఱపుస్వారి, మల్లయుద్ధం మొదలైన సకల విద్యల్లోను వీరు ప్రవీణులయ్యారు.

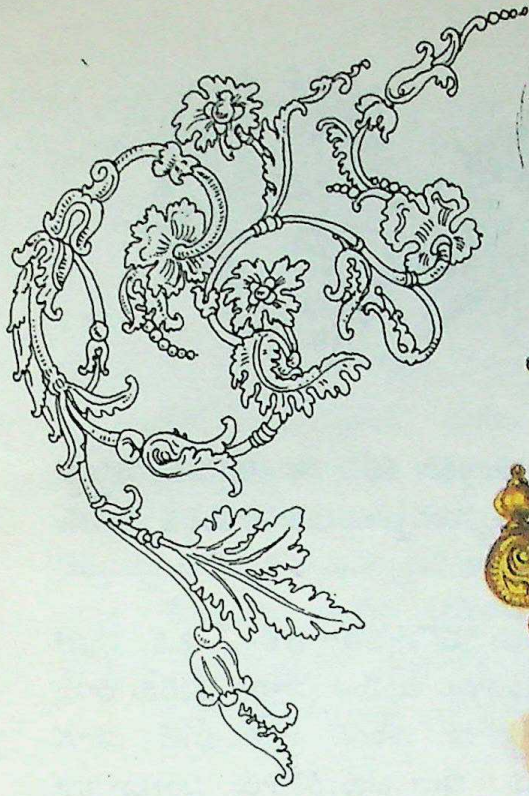

ఒకనాడు విశ్వామిత్ర మహర్షి అయోధ్యకు వచ్చాడు. దశరథుడు అర్హ్యపాద్యాలిచ్చి ఆయనను సాదరంగా ఆహ్వానించాడు. “మీ రాకవల్ల నేను ధన్యుడి నయ్యాను. ఏ రీతినైనా మిమ్ము నేవించే భాగ్యం కలిగితే చరితార్థుడి నవుతాను” అన్నాడు. అప్పుడు విశ్వామిత్రుడు, “మహారాజా! మంచిది! కొంత మంది రాక్షసులు నా యజ్ఞ యాగాలను విఘ్నపరుస్తున్నారు. వారిని పరిమార్చడానికి నువ్వు రాముణ్ణి నాతోపాటు పంపాలి” అన్నాడు.

ఆ మాటలకు మూర్ఛపోయినంత పనయింది దశరథుడికి! ‘ముక్కుపచ్చలారని రాముడినా ఆ క్రూర రాక్షసులను చంపడానికి పంపడం! బాలరాముడు యిలాంటి పనికి ఎలా సమర్థుడౌతాడు?’ అని ఆలోచించసాగాడు.

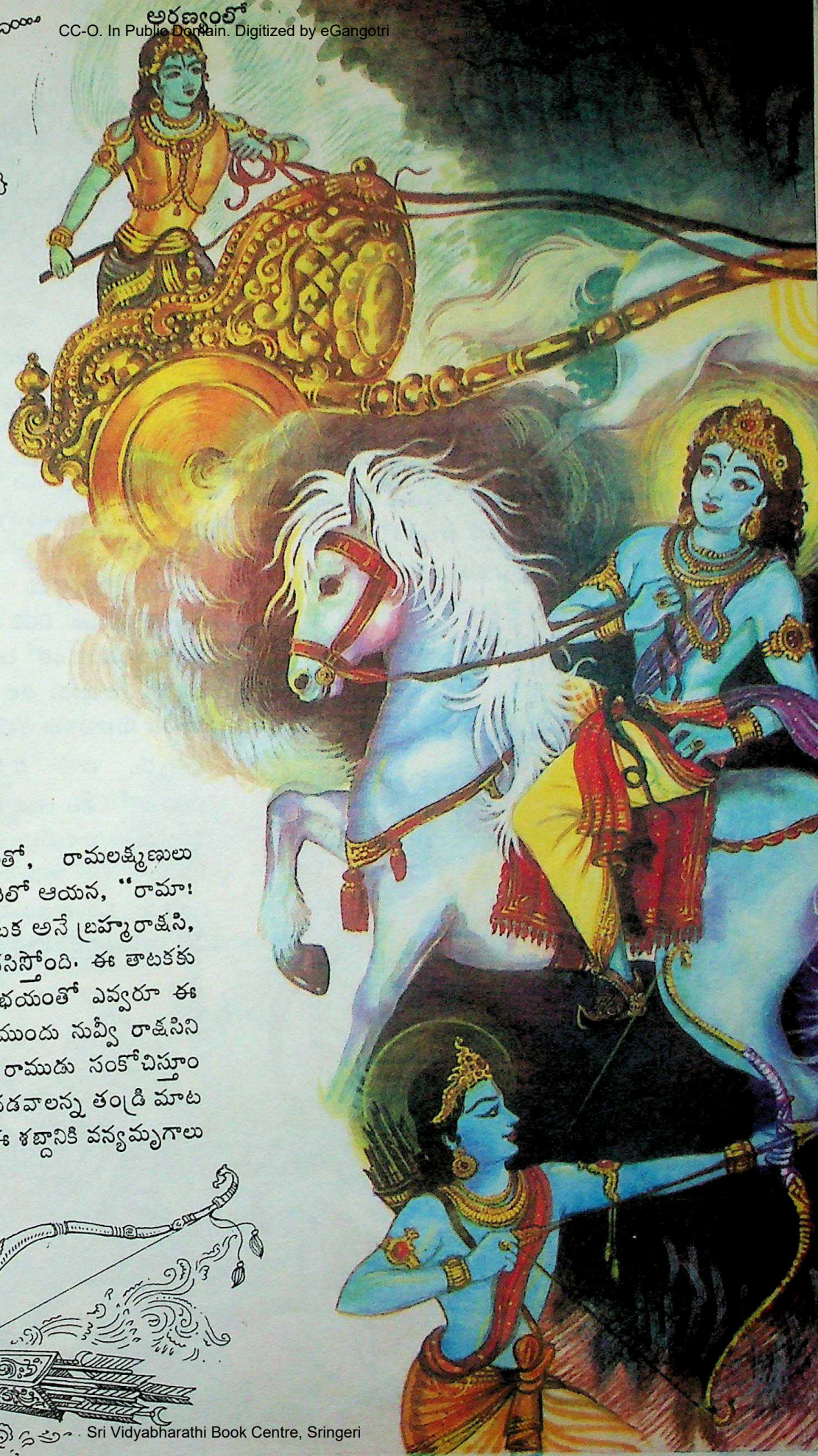
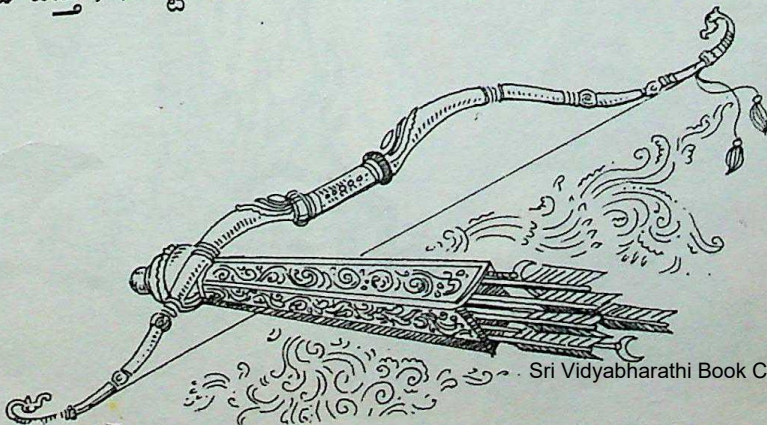
కాని విశ్వామిత్రుడు తన పట్టు వదలలేదు. చివరికి వశిష్ఠుడు కలుగచేసుకుని, రాముడు క్షేమంగా విశ్వామిత్రుడితో తిరిగిరాగలడని భరోసా యిచ్చి, దశరథుడి మనస్సు కుదుటపరిచాడు.

అరణ్యంలో

తండ్రి దశరథుడి ఆశీస్సులతో, రామలక్ష్మణులు విశ్వామిత్రుడితో బయలుదేరారు. దారిలో ఆయన, “రామా! యిదే దండకారణ్యము! ఇక్కడ తాటక అనే బ్రహ్మరాక్షసి, తన కొడుకు మారీచుడితో పాటు నివసిస్తోంది. ఈ తాటకకు వెయ్యి ఏనుగుల బలం వుంది. దాని భయంతో ఎవ్వరూ ఈ దారిన వెళ్ళడానికి సాహసించరు. ముందు నువ్వీ రాక్షసిని వధించు” అన్నాడు. శ్రీ కదా అని రాముడు సంకోచిస్తూం డగా, విశ్వామిత్రుడి ఆజ్ఞానుసారం నడవాలన్న తండ్రి మాట పాటిస్తూ, ధనుష్టంకారం చేశాడు. ఈ శబ్దానికి వన్యమృగాలు

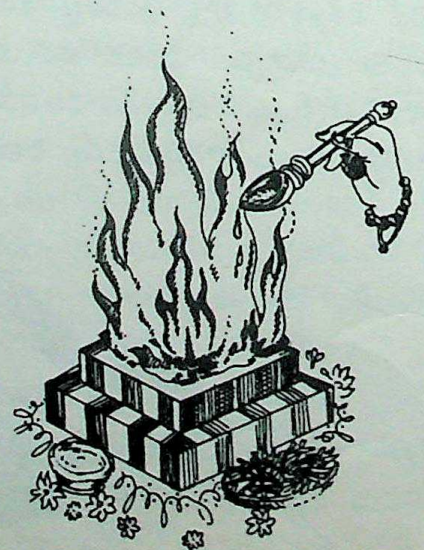

భీతితో అటూ యటూ పారిపోసాగాయి. ఆ శబ్దం విన్న తాటక, 'తనను కవ్వించగల దైర్యశాలి ఎవడా?' అని ఆశ్చర్యపోయింది. పెడబొబ్బలుపెడుతూ అది రాముడి మీదకి వచ్చిపడింది. మాయాయుద్ధంలో ఆరితేరిన ఆ రక్కసి రాముడిపై గండశిలు, వృక్షాలు రువ్వసాగింది. చివరకు రాముడు శక్తివంతమైన బాణంతో తాటకను వధించాడు. విశ్వామిత్రుడు మహదానందభరితు డయ్యాడు. తను ఘోరతపస్సు ద్వారా సంపాదించిన మహిమాన్వితాలైన దివ్యాస్త్రాలన్నిటినీ రామలక్ష్మణులకు ప్రసాదించాడు. వాటి ప్రయోగ ఉపసంహారాలు నేర్పించాడు.

రరువాత ముగ్గురూ కలిసి విశ్వామిత్రుడి సిద్ధాశ్రమానికి వెళ్ళారు. అక్కడున్న ఋషులు రామలక్ష్మణులను సాదరంగా ఆహ్వానించారు.

విశ్వామిత్రుడు మౌనవ్రతం దాల్చి, ఒక మహా యజ్ఞాన్ని ప్రారంభించాడు. ఋషుల ప్రార్థన మేరకు రామ లక్ష్మణులు ధనుర్పాణాలు ధరించి రాత్రింబవళ్లు యాగ రక్షణకు నిలబడ్డారు. ఇలా ఆరు రోజులు నిర్విఘ్నంగా గడిచిపోయాయి. చివరి రోజైన ఏడవనాడు యజ్ఞం సంపూర్ణమయ్యే సమయంలో ఆకాశంలో పెద్ద పెద్ద ధ్వనులు వినబడ్డాయి. రాముడు తల ఎత్తి చూసేసరికి క్రూరరాక్షసులైన మారీచ సుబాహులు తమ అనుచరులతో ఆకాశంలో నిలబడి వున్నారు. వారు రక్తమాంసాది అశౌచ్యాలను యజ్ఞ కుండంలో వేసి యజ్ఞాన్ని పాడు చెయ్యడానికి తయారై వున్నారు. వాళ్ళను ఎదుర్కోవడానికి రామ లక్ష్మణులు సిద్ధపడ్డారు. రాముడు ఒక దివ్యాస్త్రాన్ని వాళ్ళపై ప్రయోగించాడు. ఒక బాణం మారీచుణ్ణి సహస్రయోజనాల దూరం నెట్టి సముద్రంలో పారవేసింది. మరో బాణంతో సుబాహుని

శ్రీరాముడు శబరికి దర్శన మిచ్చుట

మరుసటిరోజు రామలక్ష్మణులు పంపానదీ తీరంలో వుంటున్న శబరి ఆశ్రమం చేరుకున్నారు. శబరి మాతంగ మహర్షి శిష్యురాలు. మహా తపస్వియైన మాతంగ మహర్షికి శబరి భక్తి ప్రపత్తులతో పరిచర్యలు చేసేది. ఆయన దివ్యతేజస్సుతో బ్రహ్మలోకానికి వెళుతూ శబరితో, 'నీవు శ్రీరామునికోసం వేచి వుండు. ఆయన ఈ ఆశ్రమంలోకి వచ్చినప్పుడు నీవు ఆయనకు ఆతిథ్యమిచ్చి, సపర్యలుచేసి తర్వాత సద్గతి చేరుకుంటావు' అన్నాడు. తన గురువర్యుడు చెప్పినట్లు ఆమె శ్రీరామచంద్రుని రాకకోసం రెండు సం॥ల కాలం వేచివుంది. ఆయన కర్పించడంకోసం తియ్యని పండ్లను, తేనెను ఎప్పుడూ సిద్ధంచేసి వుండేది.

రామలక్ష్మణులు శబరి ఆశ్రమాన్ని సమీపించేటప్పుడే

శబరికి తెలిసిపోయింది వారెవరో. తాను వేయికళ్ళతో ఎదురు చూస్తున్న శ్రీరామలక్ష్మణులే వారని. పరమానందంతో ఆమె వారి నాహ్వానించి, పాదములు కడిగి, భక్తితో కంద మూలములు, పండ్లు, తేనె వారికి సమర్పించింది. పరమ భక్తురాలైన శబరి ఆదరానురాగాలు రాముని ఎంతగానో ఆకట్టు కున్నాయి. ఆనందబాష్పాలు రాల్చాడు శ్రీరామచంద్రుడు.

శబరి శ్రీరామునితో, 'శ్రీరామా! నా తండ్రీ! ఈ నాటికి నా తపస్సు ఫలించింది, నా నోములు పండాయి. నీ దర్శన భాగ్యం నాకు లభించింది. నీ రాకకోసమే యింత కాలం ఎదురుచూచాను. ఇక నాకు సెలవు' అంటూ వారికి ఆశ్రమమంతా చూపించి, శ్రీరామునికి ప్రణమిల్లి, శరీరాన్ని త్యజించి, తేజోరూపంతో పుణ్యలోకాలకు వెళ్ళిపోయింది. శ్రీరామలక్ష్మణులు కూడ సుగ్రీవుని కలుసుకోవడానికి బయలుదేరారు.

సుగ్రీవుడితో మైత్రి

సీతను వెదుక్కుంటూ రామలక్ష్మణులు క్రొంచా రణ్యం చేరుకున్నారు. అక్కడ తపస్సు చేసుకుంటున్న మునులు రాముణ్ణి ఋష్యమూక పర్వతానికి వెళ్ళి సుగ్రీవుడితో మైత్రి చేసుకోమని సలహా ఇచ్చారు. అలాగేనని వాళ్ళు సుగ్రీవుని కలుసుకోవడానికి బయలుదేరారు.

ఇలా వారు ఋష్యమూకం చేరేసరికి సుగ్రీవుడు వీళ్ళ రాకను పసిగట్టాడు. వీళ్ళు బహుశ తన బద్ధ విరోధియైన వాలిచే పంపబడ్డ చాదులై వుంటారనుకుని భయంతో లోపల దాక్కున్నాడు. వాలి తన తమ్ముడైన సుగ్రీవుణ్ణి తన రాజ్యంనుండి వెళ్ళగొట్టాడు. వాలి భయంతో సుగ్రీవుడు ఆ పర్వతంమీద తలదాచుకున్నాడు.

మొదట్లో వాలి సుగ్రీవులు చాలా అన్యోన్యంగా వుండేవాళ్ళు. ఒకసారి మాయావి అనే రాక్షసుడు కిష్కింధకు వచ్చి యుద్ధానికి రమ్మని వారిని పురిగొల్పాడు. వాలి సుగ్రీవులు అతడితో యుద్ధం చెయ్యడానికి వచ్చేసరికి వాలిని చూసి భయపడ్డ ఆ రాక్షసుడు పారిపోసాగాడు. వాళ్ళు ఆ రాక్షసుణ్ణి వెంబడించారు. చివరికి రాక్షసుడు ఒక గుహలో ప్రవేశించాడు. సుగ్రీవుని గుహద్వారం వద్ద కాపలా వుంచి, వాలి గుహలో ప్రవేశించాడు. గుహ ద్వారంవద్ద వున్న సుగ్రీవుడికి చాలాకాలం నుండి భయంకరమైన శబ్దాలు, హాహాకారాలు వినబడ్డాయి. గుహలోనుండి రక్తం ఏరులా ప్రవహించసాగింది. రాక్షసుడి చేతిలో వాలి మరణించాడనే నిర్ణయానికి వచ్చిన సుగ్రీవుడు, ఆ రాక్షసుడు గుహనుండి బైటపడకూడదని ఒక మహాశిలను గుహద్వారానికి అడ్డంగా పెట్టి, నగరానికి తిరిగి వచ్చేశాడు. వాలికై సుగ్రీవుడు చాలా బాధపడ్డాడు. కాని ఒక రాజ్యం రాజు లేకుండా ఎలా వుంటుంది? మంత్రులందరూ సుగ్రీవుని నిర్బంధించి రాజును చేశారు. కొన్ని రోజుల తరువాత హఠాత్తుగా వాలి తిరిగి వచ్చాడు. వాలి రాక్షసుణ్ణి చంపి, గుహద్వారానికి మూసి వున్న రాతిని ఒక తన్నుతన్ని బయటికి వచ్చాడు. సుగ్రీవుడు కుతంత్రంతోనే ఆ గుహద్వారాన్ని మూసివేశాడని, తను లేనప్పుడు రాజ్యాన్ని అపహరించాడని అపోహపడ్డాడు. సుగ్రీవుణ్ణి తన్ని రాజ్యంనుండి తరిమివేసి, వాలి అతడి భార్యను కాజేశాడు. అప్పటినుండి సుగ్రీవుడు ఋష్యమూక పర్వతంపై తలదాచుకుంటున్నాడు. ఒక ఋషి శాప కారణంగా వాలి ఆ పర్వతం దాపులకు రాలేడు.

రామలక్ష్మణులను చూసిన సుగ్రీవుడు తన ప్రాణ స్నేహితుడైన హనుమంతుని పిలిచి వచ్చేవాళ్ళు ఎవరో కనుక్కోమని పంపించాడు. ఆంజనేయుడు ఒక బ్రాహ్మణుని వేషం ధరించి వారి వద్దకు వచ్చి వారి వివరాలు అడిగాడు. రామలక్ష్మణులు తమ వృత్తాంతాన్నంతా చెప్పారు. సుగ్రీవుని మైత్రికోసం వచ్చిన తాము అతడి దూతను కలుసుకున్నందుకు ఆనందిస్తున్నామని అతడితో చెప్పారు.

వారి మాటలతో సంతోషుడైన మారుతి తన నిజ స్వరూపం ధరించి వాళ్ళను తన భుజస్కంధాలమీద ఎక్కించుకుని సుగ్రీవుని వద్దకు తీసుకు వెళ్ళాడు. రామ లక్ష్మణులను సుగ్రీవునికి పరిచయంచేసి, వాళ్ళు మైత్రికోసం వచ్చిన విషయం చెప్పాడు.

సుగ్రీవుడు, రాముడు ఒకచోట కూర్చుని తమ కష్ట సుఖాలు చెప్పుకున్నారు. హనుమంతుడు వెంటనే ఆ మైత్రికి సాక్షిగా అగ్ని రాజేయగా, స్నేహితు లిద్దరూ చేతులు పట్టు కుని మూడుసార్లు ఆ అగ్ని చుట్టూ తిరిగి అగ్నిసాక్షిగా "ఈ రోజునుంచి నీ సంతోషమే నా సంతోషం, నీ దుఃఖమే నా దుఃఖం" అంటూ ప్రమాణాలు చేసుకున్నారు.

సుగ్రీవుడు రాముడితో "సఖా! నేను వాలి భయం వల్లనే యీ పర్వతంమీద తలదాచుకుంటున్నాను. నువ్వు వాలిని సంహరించి నా భార్యను మళ్ళీ నాకు దక్కిలా చెయ్యగలవా?" అని అడిగాడు.

తప్పక చేస్తానని రాముడు మాట ఇచ్చాడు.

వాలి సంహారం

వాలి మహాబలశాలి అని సుగ్రీవుడు ఎరుగును అందు వల్ల రాముడు వాలిని చంపగలుగుతాడా అనే సంశయం అతనికి కలిగింది. సుగ్రీవుడు రాముడితో యిలా అన్నాడు: 'అటు చూడు, ఆ ఏడు పెద్ద సాలవృక్షాలపై వాలి ఒక సారి బాణం ప్రయోగించాడు. ఆ బాణం ప్రతి సాలవృక్షాన్ని తొలచుకుంటూ వెళ్ళింది. అటువంటి పరాక్రమంగల వాలిని ఎదుర్కోగలవా మరి?'

"మిత్రమా! ముందు నీకు నాయందు విశ్వాసం కలిగేలా చూడాలి" అంటూ రాముడు ధనుస్సు నందుకుని ఒక్క బాణం వదిలాడు. అది వరుసగా వున్న ఆ ఏడు సాలవృక్షాలను తొలచుకుని క్షణంలో మళ్ళీ రాముని తూణీ రంలో చేరింది. రామబాణ అమోఘశక్తిని ప్రత్యక్షంగా చూసి సుగ్రీవుడు ఆశ్చర్యపోయాడు.

వాళ్ళందరూ కిష్కంధకు బయలుదేరారు. వారు వేసుకున్న ప్రణాళిక ప్రకారం సుగ్రీవుడు వాలిని యుద్ధానికి పిలవాలి. రామలక్ష్మణులు మరుగున నిలబడాలి. అలాగే సుగ్రీవుడు వాలిని యుద్ధానికి పిలిచాడు. భయంకరంగా గర్జించుకుంటూ వచ్చి వాలి సుగ్రీవుడితో కలియబడ్డాడు. ఇద్దరిమధ్యా హోరయుద్ధం జరిగింది. ఈ ద్వంద్వయుద్ధం చూస్తూ రాముడు నిస్సహాయుడుగా నిలబడిపోయాడు ఎందు కంటే పోలికలో అన్నదమ్ము లిద్దరూ ఒకేలాగున్నారు. వాళ్ళలో వాలి ఎవరో, సుగ్రీవు డెవరో రాముడు తేల్చుకో లేకపోయాడు. అప్పటికే వాలిచేతిలో చావుదెబ్బలు తిన్న సుగ్రీవుడు 'బ్రతుకు జీవుడా' అని పారిపోయాడు. విజయ గర్వంతో వాలి అంతఃపురం చేరాడు. రామలక్ష్మణులు

సుగ్రీవుని పరామర్శించడానికి వచ్చినప్పుడు సుగ్రీవుడు రాముని నిందించాడు. "రామా! వాలిని చంపడం అసాధ్య మని ముందే చెప్పివుంటే, నే నీ చావుదెబ్బలు తినివుండేవాణ్ణి కానుగదా." రాముడు సుగ్రీవుణ్ణి ఓదాచుస్తూ "మిత్రమా, మీరిద్దరూ పోరాడుతుంటే మీలో వాలి ఎవరో, నువ్వు ఎవరో పోల్చుకోలేకపోయాను. పొరపాటుగా నా బాణం నీకు తగిలితే ఎంత అనర్థం వాటిల్లుతుందో ఆలోచించి చూడు ఇదిగో యీ పువ్వుల మాలను ధరించి మళ్ళీ వాలితో యుద్ధానికి తలపడు. ఈసారి తప్పకుండా నేనతడిని సంహరిస్తాను" అన్నాడు.

సుగ్రీవుడు మళ్ళా కిష్కంధకు వచ్చి జబ్బలు చరుస్తూ వాలిని కేకవేశాడు. దగ్గరలో చెట్టుమాటున ధను ర్పాణాలతో రాముడు నిలబడ్డాడు. సుగ్రీవుడి కేకలు విన్న వాలి మహాకోపంతో యీసారి పీణ్ణి ప్రాణాలతో వదల కూడదని కృతనిశ్చయుడై బయలుదేరాడు. కాని వాలి భార్య తార తన భర్తకు రానున్న ఆపదను ఎలాగో పసిగట్టి "నాథా! నిన్న మీతో చావుదెబ్బలు తిని పారిపోయిన సుగ్రీవుడు యిప్పుడు మళ్ళా యుద్ధానికి పిలుస్తున్నాడంటే అతడికి ఎవరో సహాయార్థం వచ్చే వుంటారు. అంగదుడు కూడా యిద్దరు రాకుమారులు సుగ్రీవుడికి సహాయార్థం వచ్చారని నాతో ఉన్నాడు" అంది.

వారి అసహనంతో “తారా! నువ్వేం మాట్లాడుతున్నావు? ఇది నాకూ సుగ్రీవుడికీ మధ్య జరిగే యుద్ధం. ఇందులో మరెవరీ ప్రమేయం వుండదు” అంటూ పెడబొబ్బలు పెడుతూ బయటికి వచ్చాడు.

మళ్ళా వారి సుగ్రీవుల మధ్య ఘోరయుద్ధం జరిగింది. రాముడు తనకు ఆసరాగా వున్నాడన్న ధైర్యంతో సుగ్రీవుడు భయంకరంగా పోరాడాడు. ఒకరికొకరు తీసిపోక పెద్దపెద్ద చెట్లను పెకలించి యుద్ధం చేశారు. తర్వాత మల్లయుద్ధం జరిగింది. గాలిలో ఎగిరి ఒకరిపై ఒకరు కలియబడ్డారు. భీకరంగా యుద్ధంచేస్తున్న వారిని చాలాసేపు గమనించాక రాముడు ఒక నిశిత శరాన్ని సంధించి, ప్రయోగించాడు. అది విద్యుత్తీగలా మెరుస్తూ వారి వక్షస్థలాన్ని చేదించింది. మరుక్షణం వారి నేలకూలాడు. ప్రాణాలతో పోరాడుతున్న వారి వద్దకు రామలక్ష్మణులు రాగానే, పేడివానిలా యిలా ప్రవర్తించినందుకు రాముణ్ణి తూలనాడాడు వారి: “రామా! మేం ద్వంద్వయుద్ధం చేస్తున్నప్పుడు చాటునుండి నన్ను చంపడమే మీ క్షత్రియ ధర్మమా?

రావణుణ్ణి ఎదుర్కొడానికి నీకు సహాయమే కావల్సివస్తే, నేనే చేసేవాడినిగదా! రావణుణ్ణి పట్టి బంధించి నీ పాదాలపై పడవేసేవాడిని కదా! ఇలాంటి అధర్మ కార్యాన్నెందుకు చేశావు?”

అప్పుడు మందస్మితంగా రాముడు ‘వాలీ! ధర్మాన్ని గూర్చి మాట్లాడే యోగ్యత నీకు వుందా? నీ సోదరుని నీ పుత్రుడుగాను, ఆతడి భార్యను నీ కుమార్తెగాను చూసుకోవడమే ధర్మం. కాని అందుకు వ్యతిరేకంగా సుగ్రీవుడి భార్యను చెరబట్టావు. ధర్మసంరక్షణార్థమే నిన్ను సంహరించాల్సి వచ్చింది’ అన్నాడు.

చివరకు వారి తన తప్పిదాన్ని తెలుసుకుని, పశ్చాత్తాపపడ్డాడు. భార్య తానను, కుమారుడు అంగదుణ్ణి రాముడికి అప్పగించాడు. సుగ్రీవుణ్ణి పిలిచి “తమ్ముడూ! ఇక నువ్వే కిష్కంధకు రాజువి. అంగదుణ్ణి నీ కుమారుడిలా చూసుకో. ఈ సువర్ణమాలను నా కానుకగా స్వీకరించు” అంటూ ఇంద్రుడు తన కిచ్చిన మాలను సుగ్రీవుడికిచ్చి, ఆశీర్వాదించి కళ్లుమూశాడు.

ప్రాణాలు తీశాడు. ఈలోపుగా లక్ష్మణుడు మిగిలిన అనుచరులందరినీ కడతేర్చాడు. విశ్వామిత్రుడు నిర్విఘ్నంగా యజ్ఞాన్ని పూర్తిగావించి, రామలక్ష్మణులను ప్రేమతో ఆశీర్వదించాడు.

సీతా పరిణయం

మరునాడు విశ్వామిత్రుడు తన ఆశ్రమవాసులతో పాటు మిథిలా నగరంలో జరుగబోయే గొప్ప యాగం తిలకించడానికి బయలుదేరాడు. తనతోబాటు రామలక్ష్మణులను కూడా తీసుకువెళ్ళాడు. మిథిలా నగరాన్ని పాలిస్తున్న జనకుడు మహాతపస్వి. ఆయనకు సీత అనే కుమార్తె వున్నది. ఒకసారి జనకుడు తన పొలాన్ని దున్నేటప్పుడు, భూమిలోనుండి ఒక అందాలరాశియైన శిశువు దొరికింది. దేవతలా మెరిసిపోతున్న ఆ శిశువును తీసుకుని జనకుడు ఆనందభరితుడయ్యాడు. ఆమెకు 'సీత' అని పేరుపెట్టి, తన స్వంత కూతురులా పెంచుకోసాగాడు.

జనకుడి వద్ద శివప్రసాదితమైన ఒక గొప్ప ధనుస్సు వున్నది. తన కుమార్తె సీతను చేపట్టేవాడు గొప్ప ధైర్యశాలి, పరాక్రమవంతుడు అయివుండాలని జనక మహారాజు ఆకాంక్ష. అందువల్ల శివధనుస్సును ఎక్కుపెట్టగలిగిన ధీమణినే సీత పరిణయం చేసుకుంటుందని జనకుడు చాటింపు వేయించాడు. ధీరులనబడే ఎందరో ప్రయత్నించి విఫలులయ్యారు. ఆ శివధనుస్సును ఎక్కుపెట్టడం అటించి, దాన్ని కనీసం ఎవరూ ఎత్తనైనా ఎత్తలేకపోయారు.

విశ్వామిత్రుడి రాక జనక మహారాజుకు అమితానందం కలిగించింది. ఆయన మహర్షికి అర్ఘ్యపాద్యాలిచ్చి, ఆహ్వానించాడు. విశ్వామిత్రుడు రామలక్ష్మణులను జనకుడికి పరిచయం చేశాడు. 'శివ ధనుస్సును రాముడికి చూపండి' అన్నాడు విశ్వామిత్రుడు. 'ఇంతటి పిన్నవయస్కులు, మృదు శరీరులు అయిన వీళ్లా శివ ధనుస్సును ఎక్కుపెట్టడం' అని సందేహించాడు జనకుడు. కాని 'శివధనుస్సును శ్రీరాముడు ఎక్కుపెట్టగలిగితే నేను పరమానందంతో సీత నిచ్చి పెళ్ళి చేస్తాను' అన్నాడు. ఆ ధనుస్సును తీసుకు రావలసిందిగా సేవకులను పంపాడు. ఎనిమిది చక్రాల రథం మీద వుంచబడ్డ ఆ శివధనుస్సును అనేకమంది సేవకులు నెట్టుకుంటూ సభలోకి తీసుకువచ్చారు.

శ్రీరాముడు మనమంతా తేచి నిలబడ్డాడు. విశ్వా
మిత్ర, జనకుల అనుమతితో శివ ధనుస్సును సమీపించాడు.
విశ్వామిత్రుడు తప్ప తక్కిన వారందరూ రాముడి పరా
క్రమాన్ని సంశయించారు. అందరూ చూస్తూవుండగానే
శ్రీరాముడు అవలీలగా శివ ధనుస్సును ఎడమ చేతితో
ఎత్తాడు. కుడిచేతితో నారి సారించిన మరుక్షణం ఫెళఫెళ
మనే ధ్వనితో ఆ ధనుస్సు రెండుగా విరిగిపోయింది.
క్షణాలలో దశరథుడికి కబురు పంపారు. ఆయన ఆనం
దంతో ఈ వివాహానికి సమ్మతించాడు. అత్యంత వైభవో
పేతంగా సీతారాముల వివాహం జరిగింది. ఆ కుభ ముహూ
ర్తంలోనే సీత చెల్లెళ్లయిన ఊర్మికిను లక్ష్మణుడు, మాండవీ
శృతకీర్తులను భరత శత్రుఘ్నులు వరించారు. వివాహ
నంతరం విశ్వామిత్రుడు వీరినందరినీ దీవించి, తపస్సు
చేసుకోవడానికి హిమాలయ ప్రాంతానికి వెళ్ళిపోయాడు.
దశరథుడు తన కొడుకులు, కోడళ్ళతో అయోధ్యకు
వెళ్ళి వెళ్ళాడు.

అయోధ్యలో

CC-O. In Public Domain. Digitized by eGangotri

అపహరణస్థితిలో దశరథుడు

అయోధ్యలో పండ్రెండేళ్లు రాముడు సీతతో ఆనందంగా గడిపాడు. అయోధ్యా నగరవాసు లందరి కష్ట సుఖాలలో పాలుపంచుకోవడంవల్ల శ్రీరాము డంటే వారికి పంచప్రాణాలు. వాళ్ళ హృదయాలను రాముడు చూరగొన్నాడు. ఇది గ్రహించిన దశరథుడు శ్రీరాముణ్ణి యువరాజుగా పట్టాభిషిక్తుని చెయ్య నిశ్చయించాడు. తాను వృద్ధుడైపోతున్నందువల్ల రాజ్యభారాన్ని యికమీదట రాముడే మొయ్యాని మంత్రులతో కూడిన నిండుసభలో దశరథుడు తెలుపుతూ, వారి అభిప్రాయం కోరగా, మంత్రులంతా ఆయన అభిప్రాయాన్ని ఏకగ్రీవంగా ఆమోదించారు. వెంటనే పట్టాభిషేకానికి కావలసిన ఏర్పాట్లు చెయ్యమన్నాడు దశరథుడు. ఆ సమయంలో భరత శత్రుఘ్నులు కేకయ దేశంలో తమ తాతగారివద్ద వున్నారు.

రామ పట్టాభిషేక వార్త విన్న ప్రజలందరూ ఆనందేతిరేకంతో ఉప్పొంగిపోయారు. కానీ మంథర అనే ముసలిది మాత్రం ఎంతో బాధపడిపోయింది. అది కైకేయి సేవకురాలు. వెంటనే అది పరుగెత్తుకుంటూ వెళ్ళి యీ సంగతి కైకేయికి చెప్పింది. రాముడు రాజు అవబోతున్నాడని విని కైకేయి ముందు చాలా సంతోషించింది. రాముడంటే ఆమెకు ఎంతో ప్రేమ. కానీ మంథర ఆమె మనస్సును విషపూరితం చేసింది. “నీకు రాబోయే దురవస్థను తెలుసుకోలేని మందమతివి నువ్వు. రాణులందరిలోను మహారాజు నిన్నే మిన్నగా ప్రేమించాడు. కాని రామ పట్టాభిషేకం జరిగిన మరుక్షణం కొసల్య నీపై కక్ష తీర్చుకుంటుంది. నువ్వు ఆమెకు దాసిలా ఊడిగం చెయ్యాలిందే” అంటూ దుర్బోధ చేసింది మంథర.

కైకేయి మనస్సు వికలమైపోయింది. ఇప్పుడు తనేం చెయ్యాలి? కుతంత్రం పన్నడానికి మంథర వుండనే వుంది గదా! “దశరథుడు ఒకప్పుడు దానవులతో యుద్ధం చేస్తున్నప్పుడు గాయపడ్డాడు. వెంటనే నువ్వు ఆయన రథాన్ని యుద్ధభూమి నుండి వేగంగా తరలించి ఆయన ప్రాణాలు కాపాడావు గదా! అప్పు డాయన నీకు రెండు వరా లిచ్చాడు. ఆ వరాలను నీకు అవసరం వచ్చినప్పుడు కోరుకుంటానన్నావు. జ్ఞాపకం లేదా? ఇప్పుడు ఆ వరాలను కోరే సమయం ఆసన్నమైంది. మొదటి వరంగా భరతుడి పట్టాభిషేకం, రాముడు పదునాలుగేండ్ల వనవాసం రెండోవరంగాను కోరుకో.” అంటూ మంథర కైకేయి చెయ్యాలన్న దుష్ట కార్యక్రమాన్ని వివరించింది. దుష్టమంథర వక్రబుద్ధికి సుశీలవర్తనయైన కైకేయి మనసు పూర్తిగా లొంగిపోయింది.

రామ పట్టాభిషేక శుభవార్తను కైకేయికి చెప్పడానికి దశరథుడే స్వయంగా అంతఃపురానికి వచ్చాడు. కాని కైకేయి స్వరూపాన్ని చూసి ఆయనకు మతిపోయినంత పనైంది. ఆమె తన ఆభరణాలన్నిటిని విసిరేసి, తలను విరబోసుకుని, హంసతూలికాతల్పంపై కాకుండా నేలమీద పడుకుని వుంది. దశరథుడి మనస్సు ఏదో కీడును శంకించింది. ఆమె ప్రక్కన కూర్చుని, ఆమె తలను నిమరుతూ బుజ్జగించసాగాడు.

కాని కైకేయి దశరథుడి చేతులను విడిల్చిపారేసి, తను చెప్పదలచుకుంది నాలుగు మాటల్లో చెప్పేసింది. “మీ రాకప్పుడు నాకు రెండు వరా లిచ్చారు. వాటిని నే నిప్పుడు కోరుకుంటున్నాను. రాముడికి బదులు భరతుడు రాజు కావాలనేదే నా మొదటివరం. రాముడు పదునాలుగేండ్లు వనవాసం వెళ్ళాలనేది నా రెండో వరం.”

దశరథుడు తన చెవులను తానే నమ్మలేకపోయాడు. భ్రమచెందినవాడిలా మూర్ఛితుడైనాడు. తరువాత కాస్త తేరుకున్న దశరథుడు పులిముందు నిలబడ్డ జింకలా కంపించి పోతూ గద్గదస్వరంతో, “నీ కేమైంది? రాముడు నీకేం కీడు చేశాడు? తన స్వంతతల్లి కంటే మిన్నగా నిన్ను అభిమానిస్తున్నాడని నీకు తెలియదా? నువ్వు ఎంతటి నిర్ణయురాలవైపోయావు? రాముణ్ణి విడిచి నే నొక్క ఊణం కూడా వుండలేనని నీకు తెలియదా? నీ కాళ్ళన్నా పట్టుకుంటాను. దయచేసి నీ నిర్ణయం మార్చుకుని వేరే వరాలు కోరుకో” అంటూ విలపించసాగాడు. కాని కైకేయి దృఢ నిశ్చయం మారనేలేదు.

మరుసటి రోజు మంత్రి సుమంతుడు దశరథుడి వద్దకు వచ్చి పట్టాభిషేకానికి అంతా సిద్ధమయిందని చెప్పాడు. దశరథుడు మాటలాడే స్థితిలో లేడు. తక్షణం రాముణ్ణి అక్కడకు తీసుకురమ్మంది కైకేయి. రాముణ్ణి చూడడంతో దశరథుడి దుఃఖం రెట్టింపయింది. ‘రామా, రామా, నా రామా’ అని మాత్రమే అనగలిగాడు. రాముడికి ఏమీ అంతుబట్టలేదు. అతడు కైకేయితో, “అమ్మా! నాన్న నా మీద కోపగించుకున్నారా? నే నేదైనా అపచారం చేశానా? ఆయన్ను నే నెన్నడూ యిలా చూసిందిలేదు” అన్నాడు.

కైకేయి రాముడితో, “నీ కొక అప్రీతికరమైన విషయం ఆయన చెప్పాలనుకుంటున్నారు. కాని చెప్పడానికి జంకుతున్నారు. ముందొకసారి ఆయన నాకు రెండు వరా లిచ్చారు. నే నిప్పుడు వాటిని కోరుకున్నాను,” అంటూ ఆ వరాల గురించి చెప్పింది. “అంతే కదా!” అన్నాడు మంద

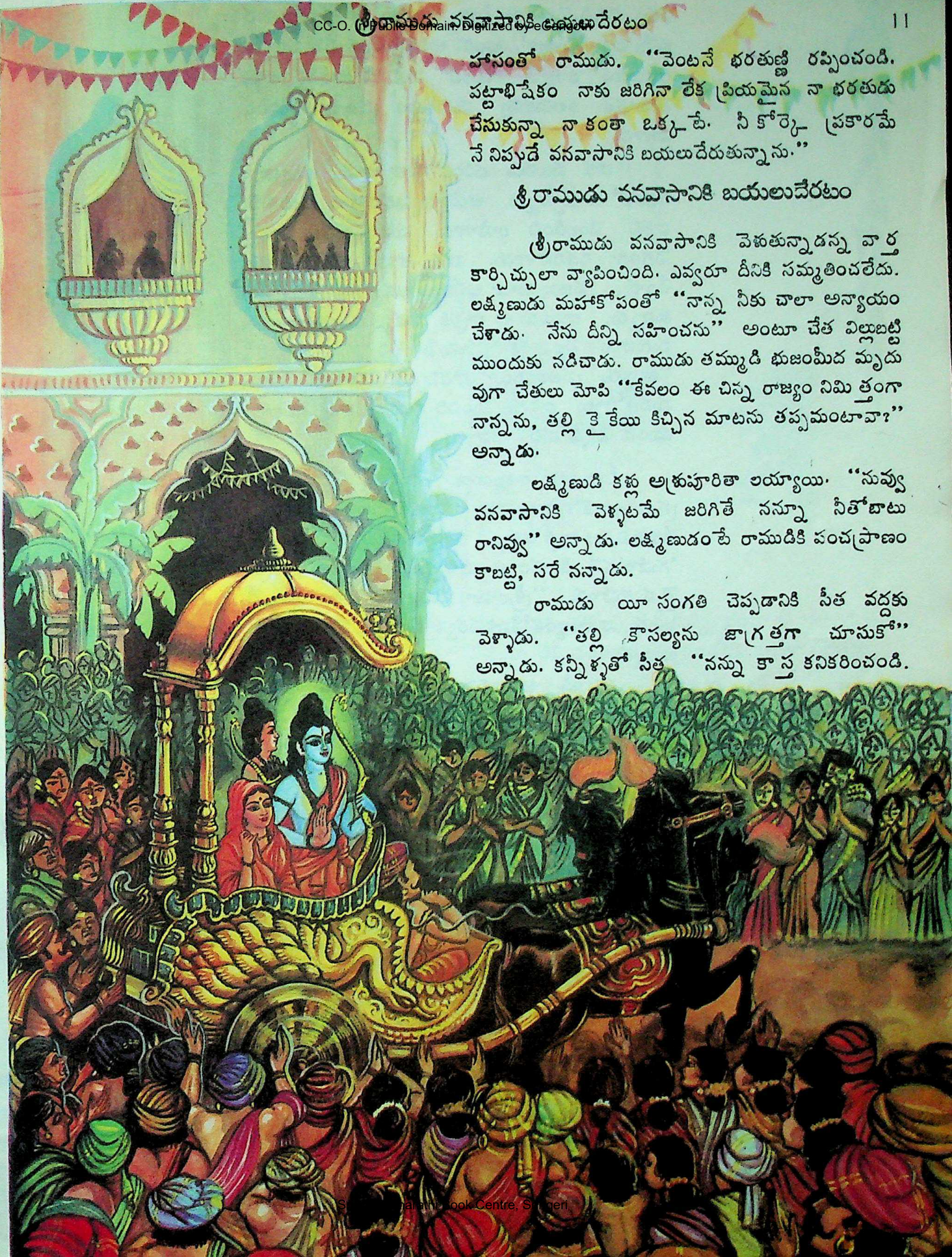
హాసంతో రాముడు. “వెంటనే భరతుణ్ణి రప్పించండి. పట్టాభిషేకం నాకు జరిగినా లేక ప్రియమైన నా భరతుడు చేసుకున్నా నా కంఠా ఒక్కటే. నీ కోర్కె ప్రకారమే నే నిప్పుదే వనవాసానికి బయలుదేరుతున్నాను.”

శ్రీరాముడు వనవాసానికి బయలుదేరటం

శ్రీరాముడు వనవాసానికి వెళుతున్నాడన్న వార్త కార్పిచ్చులా వ్యాపించింది. ఎవ్వరూ దీనికి సమ్మతించలేదు. లక్ష్మణుడు మహాకోపంతో “నాన్న నీకు చాలా అన్యాయం చేశాడు. నేను దీన్ని సహించను” అంటూ చేత విల్లుబట్టి ముందుకు నడిచాడు. రాముడు తమ్ముడి భుజంమీద మృదువుగా చేతులు మోపి “కేవలం ఈ చిన్న రాజ్యం నిమిత్తంగా నాన్నను, తల్లి కై కేయి కిచ్చిన మాటను తప్పమంటావా?” అన్నాడు.

లక్ష్మణుడి కళ్లు అశ్రుపూరితా లయ్యాయి. “నువ్వు వనవాసానికి వెళ్ళటమే జరిగితే నన్ను సీతోబాటు రానివ్వ” అన్నాడు. లక్ష్మణుడంటే రాముడికి పంచప్రాణం కాబట్టి, సరే నన్నాడు.

రాముడు యీ సంగతి చెప్పడానికి సీత వద్దకు వెళ్ళాడు. “తల్లి శౌసల్యను జాగ్రత్తగా చూసుకో” అన్నాడు. కన్నీళ్ళతో సీత “నన్ను కాస్త కనికరించండి.

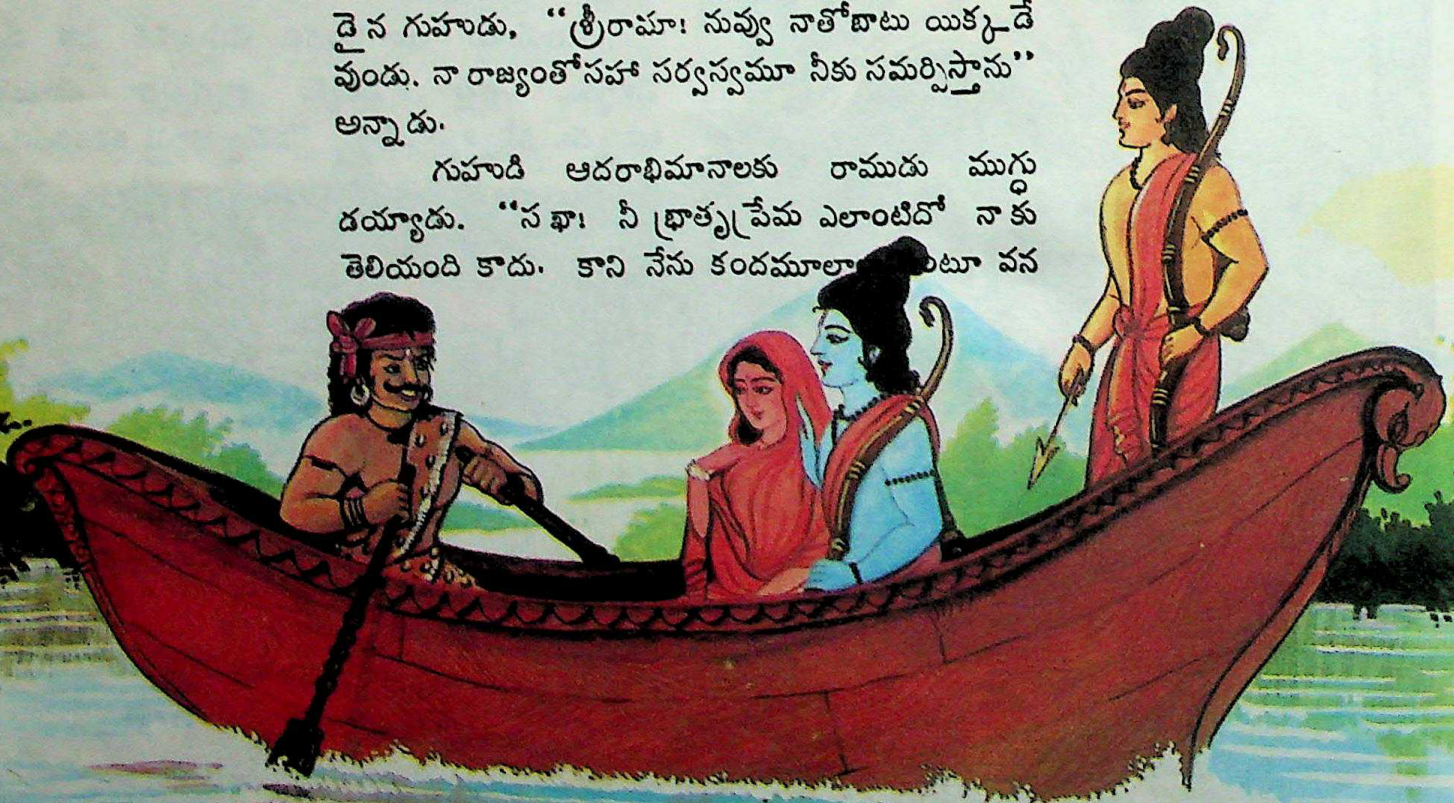

నన్ను విడిచి తెళ్ళుపడ్డ మీరు నా ప్రక్కన లేకుంటే మరణమే నాకు శరణ్యం" అంది. అతికష్టమీద సరే నన్నాడు రాముడు. రాజ్యమే దుఃఖంలో మునిగిపోయింది. రామ వియోగం తలచుకున్న మరుక్షణం ప్రజలు విలపించ సాగారు.

నార వలువలు ధరించి సీతా రామ లక్ష్మణులు రథంలో కూర్చున్నారు. అయోధ్యాపురవాసులు దుఃఖితులై వారిని వెంబడించి రాసాగారు. సుమంతుడు రథాన్ని వేగంగా నడపసాగాడు. వాళ్ళు తామస అనే నదీతీరం చేరారు. ప్రజలు కూడా అనేకులు అక్కడకు వచ్చి చేరు కున్నారు. రాముడు ఆ రాత్రికి అక్కడే గడపదలచాడు. మరునాడు తెల్లవారక మునుపే లేచి సుమంతుడితో, "ఇప్పుడు ప్రజలందరూ గాఢనిద్రలో వున్నారు. వాళ్ళు మనతోపాటు రావడం మంచిది కాదు. వాళ్ళు లేవడానికి ముందే వెళ్ళిపోవాలి" అన్నాడు.

సీతా రామ లక్ష్మణులు సుమంతుడితోబాటు తమ ప్రయాణం కొనసాగించారు. సాయంకాలానికి గంగాతీరం చేరుకుని, ఆ రాత్రి అక్కడే గడపదలచారు. ఆ ప్రాంతంలో 'గుహ'డనే కిరాతరాజు వున్నాడు. శ్రీరాముడి మిత్రుడైన గుహాడు, "శ్రీరామా! నువ్వు నాతోబాటు యిక్కడే వుండు. నా రాజ్యంతోసహా సర్వస్వమూ నీకు సమర్పిస్తాను" అన్నాడు.

గుహాడి ఆదరాభిమానాలకు రాముడు ముగ్ధుడయ్యాడు. "సఖా! నీ భ్రాతృప్రేమ ఎలాంటిదో నాకు తెలియంది కాదు. కాని నేను కందమూలాంటి వన

వాసం చేస్తానని కైకమ్మకు వాగ్దానం చేశాను. కాబట్టి నీ కోరికను మన్నించలేను” అన్నాడు రాముడు.

వాళ్ళు ఆ రాత్రి ఒక చెట్టుక్రింద గడిపారు. లక్ష్మణ గుహలు కాపలాగా వున్నారు.

మరునాడు గుహాడి వద్ద పీడ్కోలు తీసుకుని ముగ్గురూ పడవలో బయలుదేరారు. దుఃఖపూరిత హృదయంతో నిలబడ్డ సుమంతుడితో, “నువ్వు అయోధ్యకు వెళ్ళి మా తండ్రిని ఓదార్చు” అన్నాడు రాముడు.

రాముడు కూర్చున్న పడవ కనుమరుగైపోతూ వుంటే అశ్రుపూరితనయనాలతో అలాగే చూస్తూ సుమంతుడు, గుహాడు శిలావిగ్రహాల్లా నిలబడిపోయారు.

భరతుడు అయోధ్యకు తిరిగి రావడం

మూడు రోజుల తర్వాత సుమంతుడు అయోధ్యకు తిరిగి వెళ్ళాడు. ముందుగా దశరథుణ్ణి కలుసుకున్నాడు. పుత్రకోకంతో కృంగిపోయిన దశరథుడు రిక్తహస్తాలతో వచ్చిన సుమంతుణ్ణి చూసి “హా రామా! రామా! రామా!” అంటూ బాధగా శోకించసాగాడు. ఆ రాత్రే దశరథుడు పుత్రకోకంతో కన్నుమూశాడు. ఆయన భౌతికకాయం తైలాలలో భద్రపరచబడింది. వశిష్ఠుడు తక్షణమే భరతుణ్ణి రామన్న చేశా?”

వెంటబెట్టుకు రమ్మని మనుషుల్ని పంపాడు. జరిగిపోయిన విషయా లేవీ భరతుడికి చెప్పకూడదని ఆదేశా లిచ్చాడు.

భరతుడు శత్రుఘ్నుడితో వెంటనే అయోధ్యకు వచ్చాడు. నగరంలోకి రాగానే పలుచోట్ల వాళ్ళకు దుశ్శకునాలు కనబడ్డాయి. నగరంలో చిత్రమైన స్తబ్ధత వారికి ఎదురయింది. అంతఃపురమంతా శూన్యంగా వుంది. తిన్నగా తల్లి కైకేయి వద్ద కెళ్ళాడు. ఆమె ముఖం నిర్జీవమైవుండడం గమనించిన భరతుడు జరుగరాని దేదో జరిగిపోయిందని గ్రహించాడు.

“నాన్నేరీ?” అంటూ అరిచాడు భరతుడు. “నాయనా! నీ తండ్రి పరలోకగతుడయ్యాడు” అంది తల్లి. “చని పోయారా? ఏమమ్మా నీ వంటున్నది? ఇది నిజమా? ఎందు కిలా జరిగింది? నా కెందుకు వెంటనే కబురు పంపలేదు?” అంటూ దుఃఖంతో మళ్ళీ కేకలేయసాగాడు. “నా రామన్న ఏడీ? తండ్రిగారి ఆఖరిక్షణాల్లో ఆయన దగ్గరే వుండే భాగ్యం నా రామన్నకైనా దక్కింది గదా! నాన్న నా కేదైనా ప్రత్యేకించి చెప్పారా?” అని అడిగాడు భరతుడు. “‘రామా!’ అంటూనే ఆయన ప్రాణాలు వదిలారు” అంది కైకేయి. భరతుడికి ఆశ్చర్యం వేసింది.

“అంటే నాన్న మరణ సమయంలో ప్రక్కన

“అవునయ్యా! రాముడు పదునాలుగేండ్లు వనవాసం చెయ్యడానికి వెళ్ళిపోయాడు” అంటూ జరిగిందంతా వివరించింది కైకేయి.

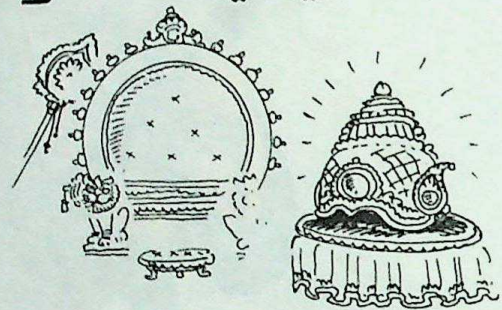
భరతుడు తన చెవులను తానే నమ్మలేకపోయాడు. ఈ అన్ని అనర్థాలకూ తన తల్లే మూలకారణం అని గ్రహించాడు.

భరతుడి కోపం అవధులు దాటింది. కైకేయికి కూడా తన తప్పిదం యిప్పుడే తెలియ వచ్చింది. తనని సరిగ్గా అర్థం చేసుకోమని భరతుణ్ణి వేడుకుంది. కాని భరతుడి కోపాన్ని ఆమె కన్నీరు చల్లబరచలేకపోయింది.

“నువ్వు నా తల్లివి కావు; పాపిష్టిదానివి. నీకు హృదయమే లేదు! నా తండ్రిని నిర్దాక్షిణ్యంగా చంపావు. రామన్నను అడవులపాలు చేశావు! చీ! ఇక నీ ముఖం చూడను. నేను నీ కొడుకునే కాను!” అంటూ కొసల్య వద్దకు పరుగుదీశాడు.

దుఃఖమే మూర్తిభవించినట్లుగా వుంది కొసల్య. ఆమె భరతుడితో, “నాయనా! ఈ రాజ్యం నీ కోసం వేచి వుంది. మేం నీ కెలాంటి అడ్డూరాము. దయచేసి నా ప్రార్థన మన్నించు. నన్నూ, సుమిత్రనూ రాము డుండే చోట వదలి పెట్టి పుణ్యంకట్టుకో తండ్రి!” అంది. భరతుడి కళ్ళ నుండి అశ్రుధారలు స్రవించసాగాయి. వారి పాదాలపైబడి భోరున ఏడుస్తూ “అమ్మా! నేను రామన్నను ఎంతగా ప్రేమిస్తున్నానో మీకు తెలుసు. అలాంటప్పుడు మీరు ఇలా అనటం భావ్యమా? ఈ రాజ్యం నే నెన్నడూ స్వీకరించను” అన్నాడు. రామన్నను మళ్ళా తప్పకుండా అయోధ్యకు తీసుకువస్తానని వారికి నచ్చచెప్పారు.

భరతుడు రాముణ్ణి కలుసుకోవడం

రాత్రింబవళ్ళు భరతుడికి ఒకే చింత: ‘శ్రీరాముణ్ణి ఎలా అయోధ్యకు మళ్ళా తీసుకురావడం.’ మనసులో శాంతి లేకుండాపోయింది. వసిష్ఠుణ్ణి సంప్రదించాడు. దశరథునికి దహనసంస్కారాలు చెయ్యటంలో ఇక ఏమాత్రం జాప్యం చెయ్యవద్దన్నాడు వశిష్ఠుడు. వెంటనే అందుకు తగిన ఏర్పాట్లు జరిగాయి. ఆచార్యుల వేదమోషలో భరతుడు దశరథుడికి దహనసంస్కారాలు శాస్త్రోక్తంగా నిర్వర్తించాడు.

ఇప్పుడు భరతుడు రాముణ్ణి చూడాలని నిశ్చయించుకున్నాడు. గొప్ప నైన్యాన్ని వెంటపెట్టుకుని అరణ్యానికి బయలుదేరాడు. కైకేయి మొదలుగాగల పట్టమహిషులు కూడా అతనితో వెళ్ళారు. కొన్ని రోజుల తర్వాత వాళ్ళు చిత్రకూటం చేరుకున్నారు.

నైన్యాన్ని దూరంగా వుంచి భరతుడు రాముణ్ణి కలుసుకోవడానికి వెళ్ళాడు. ఏడుస్తూ రాముడి పాదాలపై వ్రాలిపోయాడు. రాముడు తమ్ముని ఆలింగనం చేసుకుని కుళ్ళల ప్రశ్నలు వేశాడు. “నువ్వు తండ్రిగారిని వదిలిపెట్టి ఎంథుకు యిక్కడకు వచ్చావు? ఎందుకిలా చిక్కి శల్యమై పోయావు?” అని అడిగాడు. కాని భరతుడు ఎంతకీ బదులు చెప్పలేదు. నోట మాటలు తడబడుతున్నాయి. ఏకధాటిగా ఏడుస్తున్నాడు.

చివరికి ఎలాగో కాస్త తేరుకుని యిలా అన్నాడు:
“అన్నా! నువ్వు వెళ్ళిన కొద్ది రోజులకే నాన్నగారు పరమ
పదించారు. నే నప్పుడు మామయ్య యింట్లో వున్నాను.
అన్నయ్యా! నువ్వు వెంటనే బయలుదేరి అయోధ్యకు
రావాలి! సింహాసనం అధిష్టించాలి. నా ప్రార్థన కాదనకు!”

తండ్రి మరణవార్త వినగానే రాముడు మూర్ఛ
పోయాడు. సీత రాముడి ముఖంపై నీళ్లు చల్లి స్మృతి
తెప్పించింది. కాసేపటికి స్వస్థత పొందిన రాముడు అందరితో
కలిసి మండాకిని నదికి వెళ్ళి దివంగతుడైన తండ్రికి
తిలోదకా లర్పించాడు.

అయోధ్యకు తిరిగి రమ్మని భరతుడు రాముని
తొందరపెట్టసాగాడు. కాని రాముడు “తమ్ముడూ! నేను
తండ్రి మాటను జవదాటను. నువ్వు వెళ్ళి రాజ్యాన్ని
పాలించు. నేను పదునాలుగేండ్ల తరువాత వస్తాను”

అన్నాడు. కాని భరతుని తిరిగి పంపటం అంత సులభమా!
చివరికి వసిష్ఠుడు పరిష్కారమార్గం చూపించాడు. “భరతా:
రామాజ్ఞమేరకు ఆతనిచే నియమింపవద్ద ప్రతినిధిగా నువ్వు
రాజ్యం పాలించు” అన్నాడు. ఇంతకన్న తానేమీ సాధించ
లేనని భరతుడు గ్రహించాడు. కాని రాము డుధిష్ఠించవలసిన
సింహాసనంపై తాను కూర్చోవడ మనేది ఆతడు ఊహించ
నైనలేడు. “అన్నా! నీ ఆజ్ఞను ఉల్లంఘించలేను. కానీ నీ
నుండి నే నేదన్నా స్వీకరించాలి” అన్నాడు. రాముడి సమ్మ
తితో ఆయన పాదుకలు స్వీకరించి అత్యంత భక్తిప్రపత్తు
లతో అయోధ్యకు బయలుదేరాడు. వాటిని సింహాసనంపై
అధిష్ఠింపచేసి, శ్రీరాముడి పేర రాజ్యం పాలించసాగాడు.
తా నొక చిన్న గుడిసెలో వుంటూ, రాముడి రాకకోసం
రోజులు కెక్కించసాగాడు.

శూర్పణఖ రాక

భరతుడు వెళ్ళిపోయాక రాముడు చిత్రకూటం వదలి ముందుకు వెళ్ళాడు. వారు అడవుల్లో సంచరిస్తూ కొన్ని సంవత్సరాల కాలం గడిపారు. ఎంతో మంది మహద్బల దర్శనం వారికి కలిగింది. అగస్త్య మహాముని వారిని గోదావరి తీరాన వున్న పంచవటిలో నివసించమని సలహా ఇచ్చాడు. పంచవటిని చేరినవెంటనే లక్ష్మణుడు నిర్మించిన చక్కటి పర్ణికాలలో ముగ్గురూ సంతోషంగా కాలం గడప సాగారు.

రావణుని చెల్లెలు శూర్పణఖ అక్కడే నివసించేది. ఒకనాడు శూర్పణఖ రాముణ్ణి చూడడం తటస్థించింది. ఆయన దివ్యసుందర విగ్రహం ఆమెను సమ్మోహితురాలిని చేసింది. మోహంధకారంలో ఆమె రాముడి వద్ద కెళ్ళి తన్ను వివాహం చేసుకోమంది. “నేను రాక్షస రాజైన రావణుని సోదరి శూర్పణఖను. ఖర దూషణలు నా సహోదరులు. వారు యిక్కడకు దగ్గరున్న జనస్థన మనే ప్రాంతానికి అధిపతులు. నన్ను నువ్వు పెళ్ళి చేసుకోవాలి. నీతో పాటు వున్న శ్రీ గురించి ఆలోచించవద్దు. నే నిప్పుడే ఆమెను భక్షిస్తాను” అన్నది.

రాముడు ఆమెను కోపించుకోవడానికి బదులు కవ్వీస్తూ, “నువ్వు చూస్తున్నావు గదా! నే నిప్పుడే పెళ్ళయిన వాడిని. నా తమ్ముడు లక్ష్మణుడి భార్య ప్రస్తుతం యిక్కడ లేడు. ఆ అందగాణ్ణి చూడు. అతనివద్ద కెళ్ళు” అన్నాడు. వెంటనే శూర్పణఖ లక్ష్మణుని సమీపించింది. లక్ష్మణుడు అన్నగారి కవ్వించు అర్థం చేసుకుని “ఆయన నా యజమాని. నే నాయన సేవకుణ్ణి. నువ్వు సేవకుడి సేవకురాలవై పోవటం భావ్యం కాదు” అన్నాడు. శూర్పణఖ కోపోద్రిక్తురాలై రాముని సమీపించి “ఈ ఆడది నీ చెంత వుండటం వల్ల నాతో నిర్దాక్షిణ్యంగా ప్రవర్తిస్తున్నావు. ఈమె నిప్పుడే నీ కళ్ళముందే చంపేస్తాను” అంటూ ఆమె మీదికి లంఘించింది. కాని లక్ష్మణుడు అడ్డుపడి, కత్తి తీసుకుని ఆమె ముక్కు చెవులు కోసిపారేశాడు. హాహాకారాలు చేస్తూ ఆమె ఖరదూషణల వద్దకు పరుగుపెట్టింది.

కొంతసేపట్లో పదునాలుగు మంది రాక్షసులను తీసుకువచ్చి రాముని మీదికి పంపింది. నిమేషమాత్రంలో రాముడు వారి నందరినీ యమలోకానికి పంపించాడు. ప్రచండకోపంతో ఖరుడు తన పదునాలుగువేల రాక్షస సైన్యంతో, వెంట సోదరుడైన దూషణుని యిచ్చగ పేషా

పతులను వెంటబెట్టుకుని శ్రీరామునిపై బడ్డాడు. లక్ష్మణుని సీత రక్షణార్థం వదలి, రాముడు ఒంటరిగా అంతపెద్ద సైన్యాన్ని ఎదుర్కొన్నాడు. కోదండాన్ని చేతబూని యుద్ధ సన్నద్ధుడైన రాముడు అపరప్రళయరుద్రుడుగా కనిపించాడు. చూస్తూ వుండగానే రాక్షస సైన్యమంతా మట్టికరిచింది. ఒక దివ్యాస్త్రంతో దూషణుడి శిరాన్ని చేదించాడు రాముడు. తమ్ముడు చచ్చాడన్న కోపంతో ఖరుడు మరింతగా విజృంభించాడు. తన రథాన్ని రాముడి కెదురుగా నడిపిస్తూ, రాముడు గమనించకముందే ఒక నిశితబాణంతో ఆయన ధనుస్సును రెండుగా ఖండించాడు. రాముడు ఆశ్చర్యం నుండి తేరుకుని మరో ధనుస్సును చేబట్టేలోపల ఏడు సునిశితబాణాలతో రాముని కవచాన్ని చేదించాడు ఖరుడు. అంతటితో ఆగక రాముడి శరీరాన్ని తీక్షణబాణాలతో నొప్పించ సాగాడు. కాని దెబ్బతిన్న సింహంలా రాముడు విజృంభించి, అగస్త్యుడు తన కిచ్చిన గొప్ప ధనుస్సును తీసుకుని పదమూడు తీక్షణరాలతో ఆ రాక్షసుణ్ణి చంపేశాడు. ఈ మోర సంగ్రామం ఒకగంట వదిలేను నిమేషాలు జరిగింది. సీతా లక్ష్మణులు యీ యుద్ధాన్ని తాము కూర్చున్న చోటునుండే వ్యాకులతతో చూడసాగారు. సీత రాముని వద్దకు జింకలా పరుగిడి, ఆనందబాష్పాలతో ఆలింగనం చేసుకుంది.

బంగారు జింక

భయకంపితురాలైన శూర్పణఖ వెంటనే లంకకు పరుగుతీసింది. రావణుడితో జరిగినదంతా పూసగ్రుచ్చినట్లు వివరించింది. ఖర దూషణల మరణవృత్తాంతం తెలిపింది: “అన్నయ్యా నేను జగదేకసుందరియైన సీతను నీ కోసం

తీసుకురావాలనే విఫల ప్రయత్నం చేశాను. కాని ఖర దూషణలు గతించారు. సీతను గనుక లంకకు అపహరించి తీసుకొస్తే, ఆ రాముడికి మనం తగిన శాస్త్రీ చేశామన్న మాటే! సీతా విరహానికి బలై రాముడూ చనిపోతాడు.”

శూర్పణఖకు కలిగిన అంగవైకల్యానికి ప్రతీకార చర్య, తను సీతను దక్కించుకునే మార్గమూ వెంటనే రావణుడు నిర్ణయించుకున్నాడు. తన పుష్పక విమానం మీద తిన్నగా మారీచుడి వద్ద కెళ్ళాడు. రాముడి పేరు విని వినటంతోనే భయకంపితుడైనాడు మారీచుడు. రాముడిచేత తన తల్లి తాటక చంపబడ్డ సంగతి ఆతడెలా మరువ గలడు? “శ్రీరాముడి సంగతి నీకు సరిగ్గా తెలియదు. ఒకప్పుడు నేను విశ్వామిత్రుణ్ణి చాలా బాధలు పెట్టాను. అప్పుడు రాముడు అక్కడి కొచ్చాడు. అతడేం చేసాడో తెలుసా? ఒక్క బాణంతో సుబాహు ప్రాణం తీసి, మరో బాణంతో నన్ను శతయోజనాల దూరం సముద్రంలో విసిరి వేశాడు. ఇంతకీ రాము డప్పుడు కేవలం బాలుడు మాత్రమే! ఇప్పుడు బాగా పెరిగి మరింత బలసంపన్నుడయి వుంటాడు. నీ వినాశాన్ని నువ్వే కోరి తెచ్చుకోవద్దు. కాబట్టి సీత ఊహ

కూడా రానివ్వకు. ఆమె మహాపతివ్రత. జ్వాలాముఖం లాంటి ఆమె పవిత్రత నిన్ను శలభంలా మార్చేస్తుంది” భయంతో, హితబోధ చేశాడు మారీచుడు. కాని రావణుడు మారీచుని హితవు త్రోసిపుచ్చాడు. “నేను నీ దగ్గరకు సహకరించమని అడగడానికే వచ్చాను గాని, సలహాకు రాలేదు. నాకు సాయపడతావా లేక చావుకు సిద్ధపడతావా?” గర్జించాడు రావణుడు. ఎలాగూ మరణం తప్పదనుకున్నాడు మారీచుడు. కాస్తేపు యోచించి, “నీ వంటి పాపిష్టివాడి చేతిలో చావడంకంటే ఆ రాముడి చేతుల్లో చావడమే యోగ్యం” అన్నాడు. రావణుడి కుతంత్రానికి అతడు సిద్ధ మయ్యాడు.

ఒకరోజు సీత పూజకోసం పుష్పాలు సేకరిస్తున్నప్పుడు ఒక బంగారు జింక ఆమె కళ్ళబడింది. అపురూప మైన ఆ జింకను చూసి సీత ఆశ్చర్యపోతూ రామలక్ష్మణులను పిలిచింది. ఆ జింకను వారికి చూపిస్తూ, “చూడండి! ఇలాంటి అందమైన జింకను నే నెన్నడూ చూసివుండలేదు. దాన్ని నాకు పట్టి యివ్వరూ?” అని గోమ గా అడిగింది. “అవు నవును. ఈ జింక చాలా అందంగా వుంది. దీన్ని సీతకు పట్టి యివ్వాలిందే” అన్నాడు రాముడు.

నామిత్రికి సందేహం కలిగింది. "అన్నా! ఇది మన జింకకాదు. నిశ్చయంగా యిది రాక్షస మాయే." అన్నాడు. అందుకు రాముడు "తమ్ముడూ! ఇది నిజమైన జింకే అయితే నేను దీన్ని పట్టి సీత కిస్తాను; అలాకాక రాక్షసుడైన పక్షంలో దీన్ని వధిస్తాను. భయపడకు. కాని నువ్వు మాత్రం ఏం జరిగినా, ఎలాంటి పరిస్థితిలోనూ సీతను మాత్రం ఒంటరిగా వదలి వెళ్ళకు. జాగ్రత్త." అని లక్ష్మణుణ్ణి హెచ్చరించి, ఆ మృగాన్ని ధనుర్బాణాలతో వెంటబడించాడు.

ఆ బంగారు లేడి మారీచుడే! అతడు వేగంగా దట్టమైన అరణ్యంలోకి పారిపోసాగాడు. పరుగెత్తి పరుగెత్తి అలసిపోయిన రాముడు యిక ఆ జింకను పట్టుకోవడం అసాధ్యమని నిశ్చయించి, వాడియైన ఒక బాణాన్ని దానిపై ప్రయోగించాడు.

రామ బాణం మారీచుని హృదయాన్ని చేదించింది. చచ్చేముందు అతడు అచ్చం రాముడి కంఠస్వరాన్ని అనుకరిస్తూ, "హా! సీతా! హా! లక్ష్మణా!" అంటూ పెద్దగా అరుస్తూ ప్రాణాలు వదిలాడు. పర్ణశాలలో వున్న సీత యీ ఆర్తనాదం రాముడిదే అనుకుని భయభ్రాంతురాలైంది. తక్షణమే లక్ష్మణుణ్ణి పిలిచి "మీ అన్నయ్య ఆర్తనాదం విన్నావు కదా! బహుశా ఆయన్ను దుష్టరాక్షసులు చుట్టుముట్టారేమో! నీ సహాయంకోసం అర్తిస్తున్నారేమో! నువ్వు తక్షణమే బయలుదేరు" అంది. కాని లక్ష్మణుడు ప్రశంసంగా "అమ్మా నువ్వేం భయపడకు. ఇవన్నీ రాక్షసులు పన్నిన మాయలు. అన్నయ్య ఎలాంటి పరిస్థితుల్లోనూ ఇలా ఆర్తనాదం చెయ్యడు," అన్నాడు.

కాని సీత ఎంతకీ వినలేదు. తక్షణమే వెళ్ల వలసినదని లక్ష్మణుణ్ణి నిర్బంధించింది. అనరాని మాటలంది. చివరికి చేసేదిలేక లక్ష్మణుడు అయిష్టంగా కదిలాడు. వెళ్లేముందు యిలా హెచ్చరించాడు: "ఇక్కడ భూమిమీద నేనొక గీత గీస్తున్నాను. ఎట్టి పరిస్థితిలోనూ మీరు యీ గీతను దాటి వెళ్ళవద్దు. ఈ గీతకు లోపల వున్నంతవరకూ సురక్షితంగా వుండగలరు. చేవతః ... స్మృ రక్షిస్తారుగాక," తన బాణంతో భూమిపై ఒక రేఖగీచి, రాముడిని వెదుక్కుంటూ లక్ష్మణుడు అరణ్యంలోకి వెళ్ళిపోయాడు.

రావణుడు తను పన్నిన కుతంత్రం చక్కగా పారదం గమనించాడు. ఇప్పుడు సీత ఒంటరిగా వుంది. వెంటనే అతడు దండ కమండలాలు చేతబట్టి కాషాయ వస్త్రాలు వేసుకుని ఒక తపస్విలా వేషం ధరించాడు. వేషములతో

వల్లిస్తూ కుటీరం వద్దకు వచ్చాడు. సీత ఆ తపస్విని చూసి కొన్ని పండ్లను తీసుకు వచ్చి, గీత లోపలినుండే అతడికి అర్పించబోయింది.

"నా దగ్గరకు వచ్చి భిక్ష యివ్వమ్మా!" అన్నాడు రావణుడు.

"నేను రాలేను. ఈ రేఖను దాటడానికి నాకు అనుమతి లేదు" అంది సీత.

"అలా అయితే నీ భిక్ష నాకు అవసరం లేదు" అంటూ వెనుదిరగబోయాడు రావణుడు.

ఒక తపస్వికి చేయాల్సిన అతిథి సత్కారాలు తను చేయలేకపోతున్నందుకు బాధపడింది సీత. తాను చేస్తున్న దేమిటో తెలియకముందే అనాలోచితంగా లక్ష్మణరేఖను దాటి సన్యాసివై పుగా వెళ్ళి అతడిని పిలవసాగింది.

తక్షణం రావణుడు తన నిజరూపం ధరించి ఆమె చేతులు పట్టుకున్నాడు. "నేను లంకాధీశ్వరుడ నైన రావణుడను. నిన్ను లంకకు తీసుకెళ్లి నా పట్టపు రాణిని చేసుకుంటాను. వేలమంది పరిచారికలను నీకోసం నియమిస్తాను. విచ్చగాడైన యీ రాముని వదిలి నాతోపాటు రా" అంటూ ఆమెను యాడ్చుకొని తన పుష్పక విమానంలో కూలదోసి ఆకాశమార్గంలో పయనించసాగాడు. పుష్పకం యీనాటి ఆకాశమార్గంలో పయనించసాగాడు. పుష్పకం యీనాటి పయనిస్తుంది.

సముద్రాన్ని దాటి రావణుడు సీతను తీసుకుని లంకకు చేరుకున్నాడు. సీతను తన అంతఃపురానికి తీసుకెళ్ళి ఆమెను తనపైపు ఆకర్షించుకోవాలనే తపనతో ఆమెకు విలాస స్థలాలు, యితర పై భవాలు చూపించాడు. కానీ ఇలాంటివేషి ఆమెను ఆకర్షించలేదు. పైగా జుగుప్సకలిగించింది. చివరకు రావణుడు ఆ సీతలో యిలా అన్నాడు: “నేను నీకొక సంవత్సరకాలం గడువిస్తున్నాను. బాగా ఆలోచించుకో. నన్ను నీ భర్తగా స్వీకరించు. గడువు కాలం ముగిసిన తరువాత కూడా నువ్వు విముఖంగానే వుంటే నిన్ను చంపి నీ మాంసాన్ని వండి నాకు వడ్డించవలసిందిగా నా సేవకులకు ఆజ్ఞ యిస్తాను జాగ్రత్త.” ఇలా అంటూ ఆమెను అశోకవనంలో ఒక విశాల వృక్షం క్రింద వుంచి గట్టి కాపలా వుంచాడు,

రాముడి విరహ వేదన

ఇంతలో రాముడు ఆతురతతో తన పర్వతాలకు వస్తున్నాడు. దారిలో లక్ష్మణుడు కనపడేసరికి, రాముడికి ఆశ్చర్యం వేసింది.

“ఏమైంది లక్ష్మణా? సీతను ఒంటరిగా వదలి ఎందుకు వచ్చావు?” అని అడిగాడు రాముడు. ఎటువంటి నిర్బంధ పరిస్థితిలో తాను రావల్సి వచ్చిందో చెప్పాడు లక్ష్మణుడు. జరుగకూడని దేదో జరిగిపోయి సీత కేదో గొప్ప అపద సంభవించి వుంటుందని రాముడు గ్రహించాడు. ఇద్దరూ వడివడిగా పర్వతాలను చేరుకునేసరికి అక్కడ వాళ్లు ఊహించిందే జరిగింది. సీత అక్కడ లేదు. ప్రతి వృక్షాన్ని, ప్రతి పందిరనూ గాలించారు. ‘సీతా, సీతా’ అని

అరణ్యమే దద్దరిల్లిపోయేలా అరిచాడు రాముడు. గాలించి, గాలించి అలసి సొలసి ఒకచోట కూర్చున్నాడు రాముడు. లక్ష్మణుడు శతవిధాల అన్నగరిని ఓదార్చ ప్రయత్నించాడు. కొంతసేపయ్యాక వారు సీతను వెదకడం ప్రారంభించారు.

రావణుడు సీతను అపహరించుకుని పోతున్నప్పుడు సీత ఆర్తరావం జటాయువనే పక్షిరాజు విన్నది. వెంటనే ఆ వృద్ధపక్షి తానున్న వృక్షం నుండి లేచి రావణుడిని అటకొయించింది. మోరంగా యుద్ధం చేసింది. రావణుడు బాణాలతో కొడుతూ వుంటే, తాను తన రెక్కలతో, ముక్కుతో, వాడిగోళ్లతో అతడిని భయంకరంగా రక్కసాగింది. చివరకు రావణుడు తన కత్తితో జటాయువు రెక్కలను ఖండించి వేశాడు. నిస్సహాయ స్థితిలో అది భూమ్మీద కూలిపోయింది. సీతను వెతుక్కుంటూ వచ్చిన రామలక్ష్మణులు కొనపూపిరితోవున్న జటాయువును చూశారు. అప్పుడు ఆ పక్షి తనను పరిచయం చేసుకుంటూ, "రామా! సీతను కూర్చున్న రావణుడు అపహరించి తీసుకెళ్ళాడు. నేనతనితో యుద్ధంచేసి నా రెక్కలు కోల్పోయి యిలా పడి వున్నాను" అంటూ ప్రాణాలు వదిలింది. రాముడు ఎంతో వాత్సల్యంతో జటాయువు శరీరాన్ని నిమిరుతూ, ఆ పక్షి రాజు త్యాగాన్ని వేనోళ్ల క్లామిస్తూ, తన బంధువులకు చేసినట్లుగా జటాయువుకు అంత్యక్రియలు చేశాడు.

కబంధుని వధ

రామలక్ష్మణులు తమ సీతాన్వేషణ కొనసాగించారు అలా అరణ్యంలో సంచరిస్తున్నప్పుడు హఠాత్తుగా తమ వెనుక భాగంనుండి ఒక భయంకర శబ్దం వినబడింది. దట్టమైన పొదల వెనుకనుండి మహాకాయుడైన ఒక వికృత రూపుడు బయటకి వస్తూ వారికి కనిపించాడు. ఆతనికి తల,

కాళ్ళు లేవు. పెద్ద పొట్ట, హృదయ స్థానంలో ఒక పెద్ద కన్నా మాత్రమే వుంది. శరీరమంతా దట్టంగా వెండ్రుకలతో కప్పబడి వుంది. కన్నుకు క్రింది భాగంలో పెద్ద నోరు, రెండు పెద్ద కోరలు, వాటి మధ్య రక్తం చిందు తున్న నాలుకతో చూడడానికి ఆ రాక్షసుడు చాలా భయంకరంగా వున్నాడు. ఆతనికి రెండు పొడుగాటి చేతులున్నాయి. ఆ చేతులతో తన ఎరను పట్టుకుని అలానే మింగివేసేవాడు. అలానే ఆతడు తన సమీపంలోనున్న రామలక్ష్మణులను మ్రింగడానికి పొడుగాటి తన చేతులు చాచి వారిని పట్టుకోబోయాడు. తమకు రానున్న ఆపదను పసిగట్టిన రామలక్ష్మణులు వెంటనే ఆ రాక్షసుని చేతులను కత్తిరించివేశారు. అప్పుడా రాక్షసుడు బాధతో పెద్దగా అరుస్తూ 'మీరెవరు' అని వారిని ప్రశ్నించాడు. వారు ఆ ప్రశ్నకు ఆశ్చర్యపోయారు. అయినా లక్ష్మణుడు వారిని గురించి అంతా వివరించాడు.

అప్పుడా రాక్షసుడు, "నా పేరు కబంధుడు. నాకొకప్పుడు అత్యంత సుందరరూపం వుండేది. కాని మితిమీరిన అహంకారంవల్ల నా కీ వికృత రూపం సంభవించింది. మీ కృపాకటాక్షంవల్ల, నేను శాపవిముక్తుడ నయ్యాను. నేను మరణించిన వెనుక నా కశేబరాన్ని దహించి వేయండి. అప్పుడు నాకు యధార్థరూపం తిరిగివస్తుంది. తర్వాత నేను మీకు తగిన సలహా యివ్వగలను," అన్నాడు.

కబంధుడు చనిపోయాక ఆతని కశేబరాన్ని రామలక్ష్మణులు దహించారు. అప్పుడు దాని నుండి ఒక గంధర్వుని రూపం వెలువడింది. ఆతడు రామలక్ష్మణులకు నమస్కరిస్తూ, 'మీరు పశ్చిమ దిశగా వెళ్ళి అచ్చటి ఋష్యమూక పర్వతంలో వుంటున్న వానరరాజు సుగ్రీవునితో మైత్రి చేసుకోండి. ఆతని సహాయంతో మీకు సీత లభ్యమవుతుంది. ఋష్యమూక పర్వతానికి వెళ్లే దారిలో మీ భక్తురాలు శబరి ఆశ్రయం వుంది. ఆమెకు మీ దర్శన భాగ్యం కలిగించి, మరీ వెళ్ళండి' అన్నాడు.

సీతా స్వేషణ

సుగ్రీవుడు మళ్ళా కిష్కంధకు రాజుగా పట్టాభిషిక్తుడయ్యాడు. ఆజన్మాంతం రాముడికి తాను మిత్రుడుగా వుంటానని ప్రతిజ్ఞ చేశాడు. అది వర్షాకాలం కావడంవల్ల, రామకార్యం ప్రారంభించబడలేదు. వర్ష ఋతువు ముగియగానే లక్ష్మణుడు సుగ్రీవుడికి అతడి కర్తవ్యం జ్ఞప్తిచేశాడు. వెంటనే సుగ్రీవుడు సేనాపతి నీలుడిని పిలిచి “మనం తక్షణం సీతాస్వేషణ మొదలుపెట్టాలి. మన సైన్యాన్నంతా వెంటనే సమయాత్తపరచు” అన్నాడు. రాముడి గుహను పరివేష్టించిన వానర సైన్యం, ఒక మహాసముద్రంలా కనబడింది. కనుచూపుమేరదాకా ఎటుచూసినా వానరసైన్యమే! ఆ మహాసైన్యాన్ని రాముడికి చూపిస్తూ సుగ్రీవుడు, “రామా! ఈ మహాసైన్యం యిప్పుడు నీ ఆజ్ఞను పాలించడానికి సంసిద్ధంగా వుంది. ఆజ్ఞాపించు” అన్నాడు.

రాముడు సుగ్రీవుని కాగలించుకున్నాడు. “ముందు సీత వుండే చోటు కనుక్కోవాలి. నువ్వు రాజువి కాబట్టి నువ్వే ఆజ్ఞలు జారీచెయ్యి” అన్నాడు రాముడు. అలాగేనని సుగ్రీవుడు సమర్థులైన సేనాపతులను నియమించి, నలువైపులా వానరసేనను సీతను వెదకడానికి పంపించాడు. చివరకు హనుమంతుని పిలిచి, “హనుమా! ధైర్యసాహసాల్లోనూ, వీరత్వంలోనూ నిన్ను మించినవాళ్ళు లేరు. నువ్వు తప్పకుండా సీతమ్మ ఉనికిని కనుక్కోగలవని నా దృఢనమ్మకం. ఈ కార్యానికి నువ్వే సర్వసమర్థుడవు” అన్నాడు.

హనుమంతునిపట్ల సుగ్రీవునికి ఎంత అచంచల విశ్వాసం వుందో చూసిన రాముడు కూడా హనుమంతుడు అందుకు అర్హుడే అని గ్రహించాడు. రాముడు తన వ్రేలున ధరించిన అంగుళీయకాన్ని తీసి హనుమంతుడికిస్తూ “ఈ ఉంగరం నీవదన వుంచుకో. నువ్వు సీతను కనుక్కుంటావని

నిశ్చయంగా నాకు తెలుసు. ఈ ఉంగరం చూపిస్తే సీతకు సీమీద అనుమానం రాదు. ఆమె నిన్ను నా దూతగా గుర్తిస్తుంది" అన్నాడు. హనుమంతుడు శ్రీరాముడికి దండప్రణామాలు చేసి భక్తిప్రపత్తులతో ఆ అంగుళీయకాన్ని స్వీకరించి, భద్రపరచుకున్నాడు.

అంగడ, జాంబవంతులతోపాటు ఆంజనేయుడు దక్షిణదిశగా బయలుదేరాడు. తమకు యిచ్చిన ముప్పై రోజుల గడువు పూర్తి అవడంతో సీతాన్వేషణకోసం వెళ్లిన సేనలన్నీ నిరాశతో తిరిగివచ్చాయి. కానీ హనుమంతుడు మాత్రం తన సేనతో తిరిగిరాలేదు.

హనుమంతుడి సేన దక్షిణ దిశలో వనాలు, గుహలు సర్వం గాలిస్తూ అలసిపోయింది. వారికి చాలా దప్పిక కలిగింది. నీటికోసం వెదికితే ఒక గుహ ద్వారంనుండి పక్షుల కిలకిలరావాలు వినబడ్డాయి. అక్కడ తప్పకుండా నీరు ఉంటుందని వానరులు తక్షణమే అటువైపు వెళ్లారు. లోపల గాఢాంధకారంగా వుంది. ఆ అంధకారంలో చాలాదూరం వెళ్ళేసరికి ఒకచోట వాళ్ళకి నానారకాల పండ్లతో శోభిస్తున్న ఫలవృక్షాలు కనిపించాయి. అదొక స్వర్ణమయ నగరంలా కనబడ్డది. బాటలన్నీ స్వర్ణభరణాలతో పొదగబడినట్లు

న్నాయి. ఎక్కడ చూసినా అత్యంత విశాలమైన భవనాలున్నాయి.

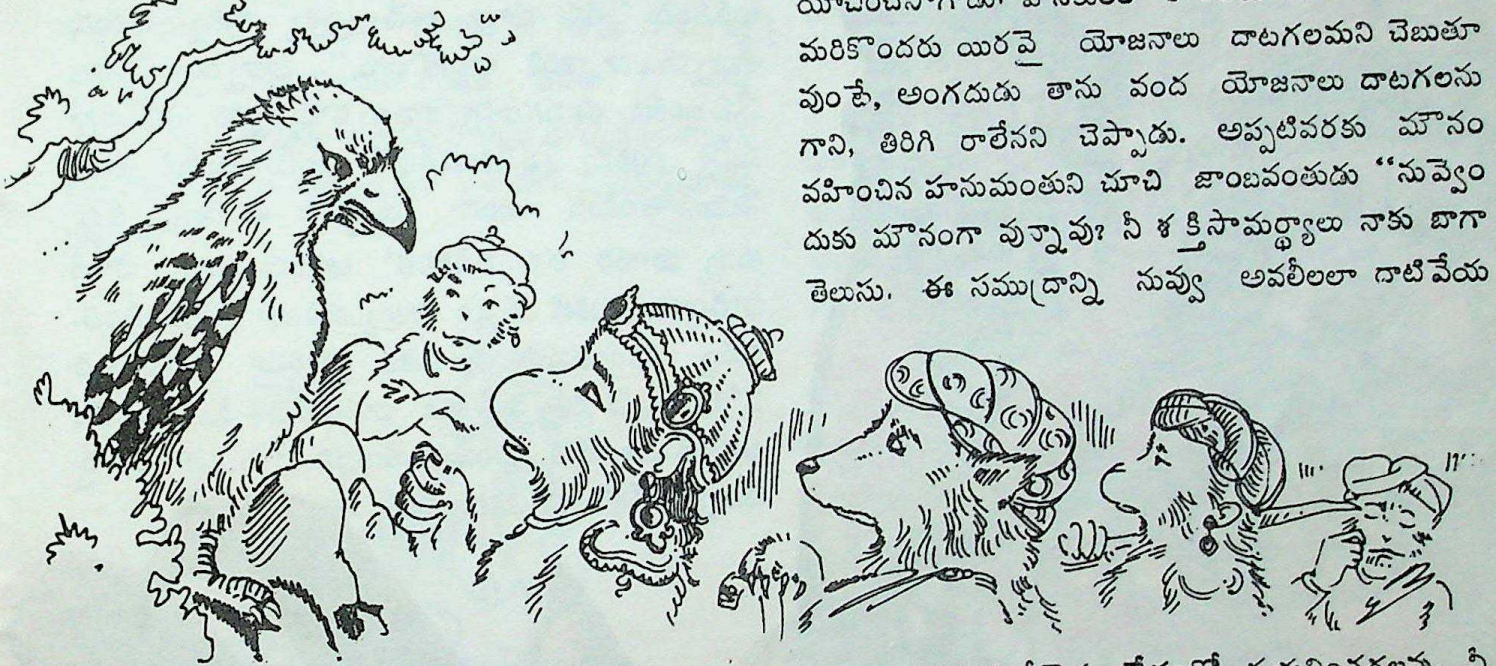
అక్కడ ఋషితుల్యురాలైన ఒక వృద్ధ స్త్రీ కనిపించింది. హనుమంతుడు వినయంతో ఆమెను సమీపించి ఆమె ఎవరో, యీ నగరం ఎవరిదో అడిగాడు. దానికి ఆమె హనుమంతుడితో, "ఈ నగరం మయుడనే రాక్షసుడిది. కాని ఇంద్రుడు ఆ రాక్షసుని వధించాడు. తర్వాత యీ నగరం ఇంద్రుని కొలువులోని హేమ అనే దేవదానికి యివ్వబడింది. హేమ యీ నగరాన్ని నాకు అప్పగించింది" అన్నది. ఆమె వానరులందరికీ మధుర ఫలాలు, రుచ్యమైన భజ్జెలు సమర్పించింది. వానరు లందరూ తృప్తిగా వాటిని తిన్న తర్వాత ఆమె వాళ్ళతో, "ఈ నగరంలో ప్రవేశించిన వారెవరూ తిరిగి బైటికెళ్ళలేరు. కాని మీరొక మహాత్కార్యంకోసం వెళుతున్నందువల్ల నేను మీకు సాయపడతాను. మీరంతా కళ్ళమూసుకోండి" అంది. అదే విధంగా వాళ్ళు కళ్ళ మూసుకొని, తెరిచి చూసేటప్పటికి సముద్రతీరంలో వున్నారు.

తమ కివ్వబడిన ముప్పైరోజుల కాలగడువు తీరిపోయిందని, యిక ఏ ముఖం పెట్టుకుని కిష్కింధకు వెళ్ళ

గలమని సముద్రతీరంలో కూర్చుని విలపించసాగాడు. కిష్కింధకు వెళ్ళడంకన్నా మరణమే మేలని అంగదుడు అక్కడే కూలబడ్డాడు. అంగదుని చూస్తూ మిగిలిన వానర సేనంతా చావడానికి సిద్ధంగా దిగాలుపడి కూర్చుండిపోయింది.

వారలా మాట్లాడుకుంటున్నప్పుడు ఒక పెద్ద ముసలి గ్రద్ద పీగిపోయిన రెక్కలతో ఒక సమీప గుహనుండి బయటకు వచ్చింది. అంతమంది వానరులను చూసి దానికి ఆనందం కలిగింది. 'ఇందరిని ఒకేమారు చంపితే కొన్ని నెలలపాటు తను ఆహారం గురించి ఆలోచించనక్కర్లేదు' అనుకుంది. ఆ సమయంలో అంగదుడు "ఈ గ్రద్ద మనల్ని చంపివేస్తే బాగుంటుంది. ఎన్నోరోజులు నిరాహార దీక్షతో గడిపి చివరికి చావడానికి బదులు, ఒక్కపెట్టుతో

అంతా చచ్చిపోవడం సమంజసంగా వుంటుంది. ఎలాగైనా ఆ జటాయువులా దైర్యంతో రావణుడితో పోరాడి ఆడర్ప ప్రాయంగా మరణించే భాగ్యం మనకులేదు" అంటూ వాపోయాడు.

జటాయువు పేరు వినగానే ఆ ముసలి గ్రద్ద వారితో, "నేను జటాయువు అన్నను సంపాదించి. మేము అరుణ దేవుని కుమారులం. మేం వయస్సులో వున్నప్పుడు ఆకాశంలో ఎవ రెక్కువపైకి ఎగురగలమో చూద్దామని ఇద్దరం పోటీపడి సూర్యునివైపు పయనించసాగాము. సూర్యుని సమీపిడచేకొద్దీ ఆ వేడిమికి మేం తట్టుకోలేక పోయాం. చివరకు జటాయువు రెక్కలు కాలిపోయే పరిస్థితి కలిగినప్పుడు నేను నా రెక్కలను జటాయువుకు రక్షణగా కట్టిచ్చాను.

తత్ఫలితంగా జటాయువు రక్షించబడ్డాడు కాని నా రెక్కలు ఆ వేడిమికి కాలిపోయాయి. నే నీ చిన్న కొండమీదపడ్డాను. ఆనాటినుండి ఎగరలేక యిక్కడే వుంటున్నాను. రావణుడు సీతను ఎత్తుకుపోవడం నేనూ చూశాను. ఇప్పు డామె లంకలో చెరబెట్టబడి వుంది," అన్నాడు. సీత వున్న స్థలం తెలిసిపోయినందువల్ల వానరులందరికీ ఆనందం కలిగింది. సంపాతికి రామకార్యంలో సహాయపడినప్పుడు రెక్కలు మళ్ళీ వచ్చేలా ఒక ఋషి వర మిచ్చాడు. అందువల్ల సంపాతికిప్పుడు నూతనంగా రెక్కలు మలుచుకొచ్చాయి. అతడు సంతోషంగా ఆకాశంకేసి ఎగిరిపోయాడు.

తర్వాత అంగదుడు నూరు యోజనాల సముద్రాన్ని దాటి లంకను చేరుకోగల ధీరు డెవడా అని అందరితో యోచించసాగాడు. వానరులలో కొందరు పది యోజనాలు, మరికొందరు యిరవై యోజనాలు దాటగలమని చెబుతూ వుంటే, అంగదుడు తాను వంద యోజనాలు దాటగలను గాని, తిరిగి రాలేనని చెప్పాడు. అప్పటివరకు మౌనం వహించిన హనుమంతుని చూచి జాంబవంతుడు "నువ్వెం దుకు మౌనంగా వున్నావు? నీ శక్తిసామర్థ్యాలు నాకు బాగా తెలుసు. ఈ సముద్రాన్ని నువ్వు అవలీలలా దాటివేయ

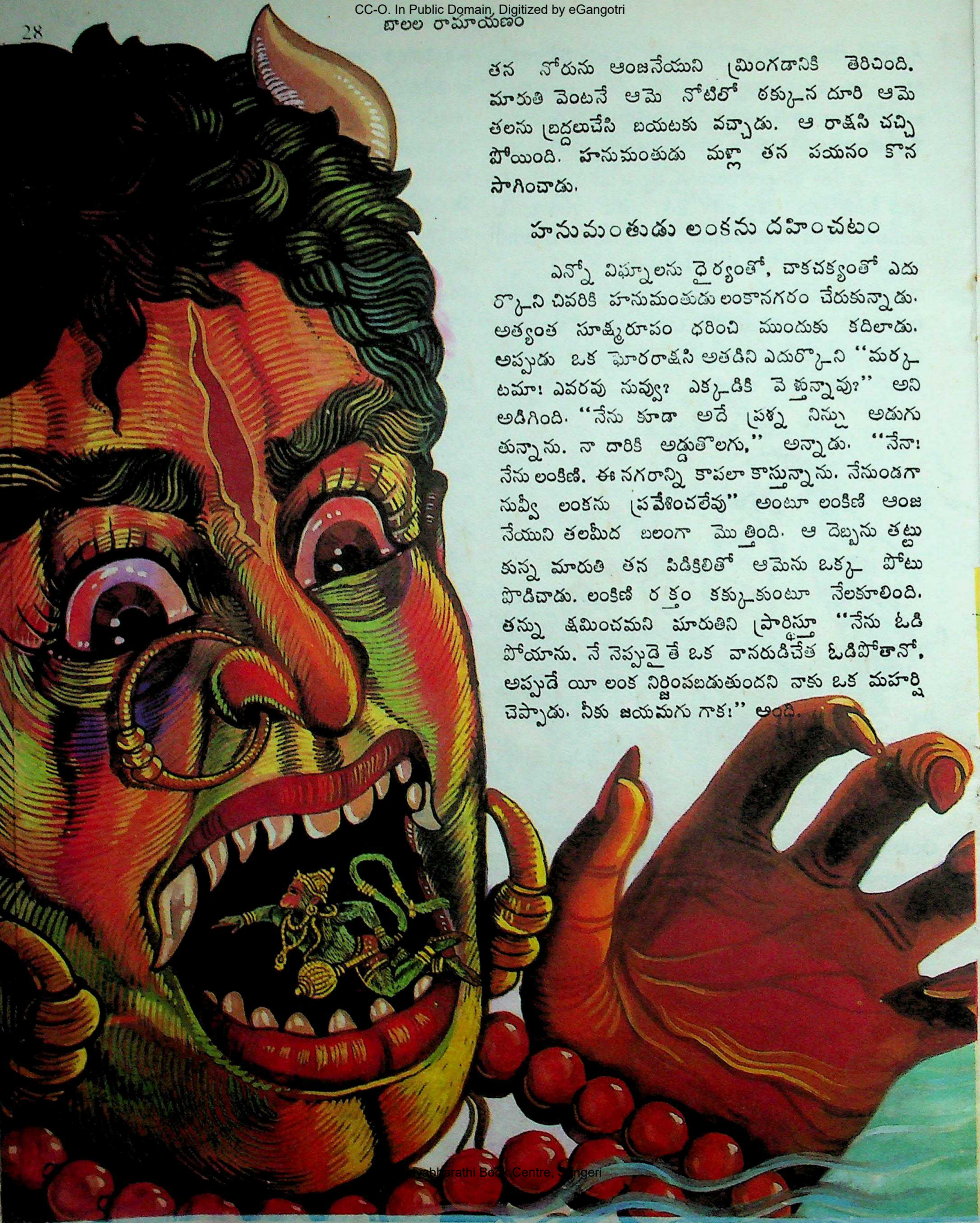
గలవు. గరుడునికి దీటైన వేగంతో పయనించగలవు. నీ భుజబల పరాక్రమం, బుద్ధిబలం అందరికీ ఎరుకే. ఆంజ నేయా! లే! రామకార్యార్థం వెంటనే బయల్దేరు" అన్నాడు.

ఆంజనేయునికి తన శక్తిసామర్థ్యాలు గుర్తుచెయ్య బడగానే, అతని శరీరం పెరిగిపోసాగింది. ప్రక్కనున్న పెద్ద పర్వతాన్నెక్కి భయంకరంగా గర్జించాడు. ఒక్క కుదుపుతో ఆకాశంలో విమానంలా వాయువేగంతో దూసుకు పోసాగాడు. వానరులంతా ఆశ్చర్యంతో చూస్తుండగానే ఆంజ నేయుడు మేఘాల్లో కనుమరుగైపోయాడు. ఆకాశంలో ఎగురటం అతడు తన తండ్రి వాయుదేవునిద్వారా నేర్చు కున్నాడు. అలా హనుమంతుడు ఆకాశంలో పయనిస్తూ వుంటే, హఠాత్తుగా ఒక ఆడరాక్షసి సింహిక అతని నీడను చూసి క్రోధపడ్డదిలాగింది. ఆ ఘోరరాక్షసి బ్రహ్మాండమైన

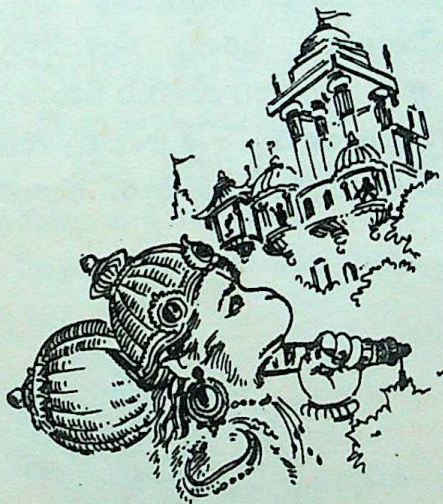
తన నోరును అంజనేయుని మ్రింగడానికి తెరిచింది. మామతి వెంటనే ఆమె నోటిలో తక్కున దూరి ఆమె తలను బ్రద్దలుచేసి బయటకు వచ్చాడు. ఆ రాక్షసి చచ్చి పోయింది. హనుమంతుడు మళ్లా తన పయనం కొన సాగించాడు.

హనుమంతుడు లంకను దహించటం

ఎన్నో విఘ్నాలను దైర్యంతో, చాకచక్యంతో ఎదుర్కొని చివరికి హనుమంతుడు లంకానగరం చేరుకున్నాడు. అత్యంత సూక్ష్మరూపం ధరించి ముందుకు కదిలాడు. అప్పుడు ఒక ఘోరరాక్షసి అతడిని ఎదుర్కొని “మర్కటమా! ఎవరవు నువ్వు? ఎక్కడికి వెళ్తున్నావు?” అని అడిగింది. “నేను కూడా అదే ప్రశ్న నిన్ను అడుగుతున్నాను. నా దారికి అడ్డుతొలగు,” అన్నాడు. “నేనా! నేను లంకిణి. ఈ నగరాన్ని కాపలా కాస్తున్నాను. నేనుండగా నువ్వీ లంకను ప్రవేశించలేవు” అంటూ లంకిణి అంజనేయుని తలమీద బలంగా మొత్తింది. ఆ దెబ్బను తట్టుకున్న మారుతి తన పిడికిలితో ఆమెను ఒక్క పోటు పొడిచాడు. లంకిణి రక్తం కక్కుకుంటూ నేలకూలింది. తన్ను క్షమించమని మారుతిని ప్రార్థిస్తూ “నేను ఓడిపోయాను. నే నెప్పుడైతే ఒక వానరుడిచేత ఓడిపోతానో, అప్పుడే యీ లంక నిర్జింపబడుతుందని నాకు ఒక మహర్షి చెప్పాడు. నీకు జయమగు గాక!” అంది.

మారుతి మళ్ళీ సూక్ష్మరూపంతో లంకలో ప్రవేశించాడు. ప్రధాన వీధులు, సమున్నత భవనాలు, ఉద్యానవనాలు అన్నీ గాలించాడు. ఎక్కడా సీత జాడ కానలేదు. చివరికి ఫలపుష్ప సుగంధభరితమైన ఒక వనాన్ని చూశాడు. అందులోని మధుర ఫలములు, మందమారుతము అతడిని బాగా ఆకర్షించాయి. 'ఇక్కడ కాస్త విశ్రమిస్తాను. రావణుడి తోటలోని ఫలాలు రుచి చూస్తాను' అనుకున్నాడు. ఆ వనంలోకి వచ్చాక ఒక ఆశోక వృక్షంక్రింద ఒక స్త్రీ కూర్చుని వుండటం కనిపించింది. దగ్గరకి వెళ్లి పరీక్షగా చూశాడు. కృశించిన శరీరంతో మాసిన గుడ్డలతో, ఆభరణ హీనంగా, విరబోసిన కేశాలతో శోకం యొక్క ప్రతిరూపమో అన్నట్లు వున్న దా స్త్రీ. కాని ఆమె అగ్నిలా జ్వలించిపోతోంది. మొదటి చూపులోనే ఆమె సామాన్య స్త్రీ కాదనీ, పవిత్రతామూరియైన దేవతా స్త్రీ అనీ గ్రహించాడు. ఆమెను చూడగానే తాను ధన్యుడనయ్యానని భావించాడు. ఆమె నిశ్చయంగా సీత అనే దృఢనిర్ణయానికి వచ్చాడు.

సీత కోపంతో "చీ మూడుడా! వివాహితనైన నన్ను యిలా నీ మనస్సు వాంఛించడం ఎన్ని విపరీతాలకు దారితీస్తుందో నీకెన్నిసార్లు చెప్పేది? నిజంగా నీకు జీవితం మీద ఆశేవుంటే, లంక సర్వనాశనం కాకుండా వుండాలనే కాంక్షేవుంటే, తక్షణం నన్ను శ్రీరాముని కప్పజెప్పి, శ్రీరాముని కష్టమేమిటా" అంది.

ప్రచండ కోపంతో రావణుడు, "నిన్ను ఎంతగా నచ్చచెప్పడానికి ప్రయత్నించినా, నువ్వు నన్ను నిందిస్తున్నావు. నేను నీకిచ్చిన గడువులో యింకా రెండు మాసాలు మిగిలివుంది. గడువుకాలం తీరేలోగా నా దారికి రాకపోతే నిన్ను ముక్కలు ముక్కలుగా ఖండించి నీ మాంసం వండించి తింటాను" అంటూ వడిగా అక్కణ్ణుండి వెళ్లిపోయాడు.

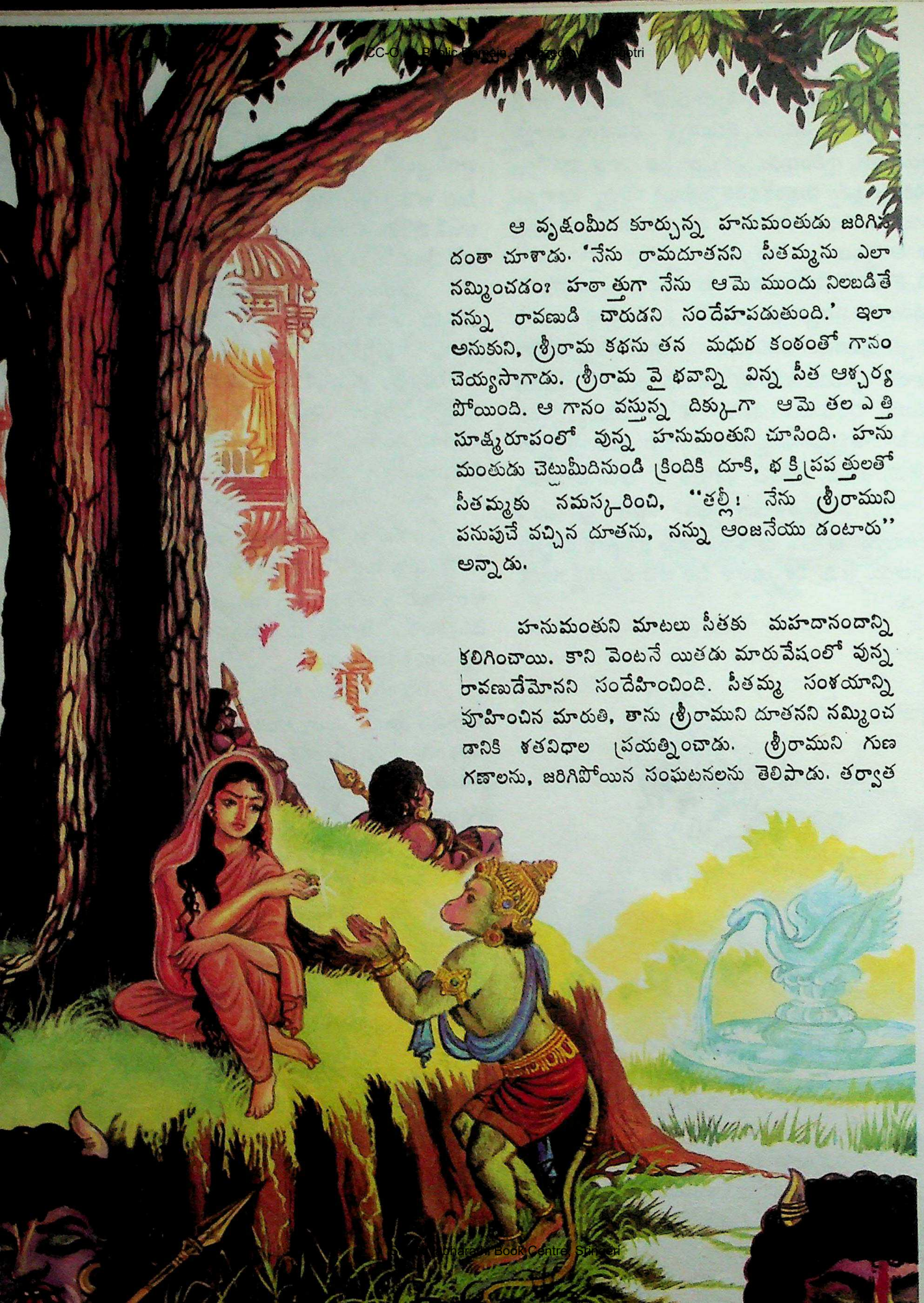
రావణుడు వెళ్లిపోయాక భయంకర రాక్షస స్త్రీలు సీతను చుట్టుముట్టి "నువ్వు రావణుని పెళ్లాడి నుఖపడు. అలాకాకపోతే అతడు నిన్ను చంపడం ఖాయం" అంటూ బెదిరించారు. పాపం, క్రూరమృగాలమధ్య జింకపిల్లలా సీత విలపించసాగింది.

అప్పుడు త్రిజట అనే రాక్షస స్త్రీ అక్కడకు వచ్చి ఆ రాక్షస స్త్రీలతో యిలా అంది: "ఆమెను పాపం బాధ పెట్టకండి. నేనిప్పుడే ఒక స్వప్నం కన్నాను. అందులో రాముడు వచ్చి లంకను పూర్తిగా ధ్వంసంచేసి, రాక్షస జాతిని సర్వనాశనం గావించి సీతను తీసుకుని పోయినట్లు స్పష్టంగా చూశాను. ఈ స్వప్నం నిజమైతీరుతుంది." త్రిజట మాటలు విన్న ఆ రాక్షస స్త్రీలు భయపడిపోయి, సీతను వదిలిపెట్టి వెళ్లిపోయారు.

ఆ సమయంలో రావణుడు, అక్కడకు వచ్చి "సుందరీమణి! నన్ను చూసి ఎందుకలా భయపడతావు? నన్ను స్వీకరించి మహారాణివిగా! రాముడు వచ్చి నిన్ను చెర విడిపిస్తాడనే పిచ్చి నమ్మకంతో యింతకాలం వృధాచేశావు. నువ్వు నీ జీవితకాలమంతా యిలా వేచివున్నా, నీ రాముడు సముద్రందాటి యిక్కడకు రాజాలడు. దేవులు ప్రసాదం యీ పనికి సాహసించరు" అన్నాడు.

ఆ వృక్షంమీద కూర్చున్న హనుమంతుడు జరిగిన దంతా చూశాడు. “నేను రామదూతనని సీతమ్మను ఎలా నమ్మించడం? హఠాత్తుగా నేను ఆమె ముందు నిలబడితే నన్ను రావణుడి చారుడని సందేహపడుతుంది.” ఇలా అనుకుని, శ్రీరామ కథను తన మధుర కంఠంతో గానం చెయ్యసాగాడు. శ్రీరామ వై భవాన్ని విన్న సీత ఆశ్చర్య పోయింది. ఆ గానం వస్తున్న దిక్కుగా ఆమె తల ఎత్తి సూక్ష్మరూపంలో వున్న హనుమంతుని చూసింది. హను మంతుడు చెట్టుమీదినుండి క్రిందికి దూకి, భక్తిప్రపత్తులతో సీతమ్మకు నమస్కరించి, “తల్లీ! నేను శ్రీరాముని పనువుచే వచ్చిన దూతను, నన్ను అంజనేయు డంటారు” అన్నాడు.

హనుమంతుని మాటలు సీతకు మహదానందాన్ని కలిగించాయి. కాని వెంటనే యితడు మారువేషంలో వున్న రావణుడేమోనని సందేహించింది. సీతమ్మ సంశయాన్ని పూహించిన మారుతి, తాను శ్రీరాముని దూతనని నమ్మించడానికి శతవిధాల ప్రయత్నించాడు. శ్రీరాముని గుణ గణాలను, జరిగిపోయిన సంఘటనలను తెలిపాడు. తర్వాత

రాముడు తనకిచ్చిన అంగుళీయకాన్ని సీతమ్మకందించాడు. దాన్ని అందుకుని కళ్ళకద్దుకుంది సీత. అప్పుడు మారుతి “తల్లీ! ఇక శోకించవద్దు. నేనిప్పుడే వెళ్లి శ్రీరామునికి మీ సంగతి తెలుపుతాను. ఆయన వెంటనే మిమ్ము విడిపిస్తారు. అంతదాకా ఆగడం ఎందుకు? మిమ్ము నా భుజస్కంధాలపై కూర్చోబెట్టుకుని ఆకాశమార్గాన శ్రీరాముని వద్దకు చేర్చగలను” అన్నాడు. అంత సూక్ష్మశరీరం గల యితడు తన్ను ఎలా సముద్రం దాటించగలడా అని ఆశ్చర్యపోయింది. ఆమె సంశయాన్ని గ్రహించి హనుమంతుడు వెంటనే తన శరీరాన్ని పెంచసాగాడు. అప్పుడు సీతకు అతడి భుజబలాలమీద నమ్మకం ఏర్పడింది. “నాయనా! నువ్వు అన్నంతవనీ చెయ్యగలవు. కాని నేను నీతో అలా రావడం భావ్యంకాదు. శ్రీరాముడు మహావీరుడుగా వచ్చి, రావణుని సంహరించి నన్ను తీసుకువెళ్ళడం సమంజసమూ, నా అభిలాషా” అంది సీత.

“తల్లీ నువ్వన్నది నిజమే” అన్నాడు మారుతి. అప్పుడు సీత తన వద్ద మిగిలివున్న ఒకే ఆభరణమైన చూడామణిని తీసి హనుమంతుడికి యిస్తూ, “నాయనా, యిన్ని కష్టాల మధ్యా యీ చూడామణినాకు ఊరట కలిగిస్తూ వచ్చింది. శ్రీరాముడు శీఘ్రంగా వచ్చి నన్ను విడిపిస్తాడనే దైర్యంతో దీనిని ఆయనకు సమర్పిస్తున్నాను” అంది. హనుమంతుడు భక్తితత్పరతలతో ఆ చూడామణిని స్వీకరించి సీతకు ప్రదక్షిణం చేసి, నమస్కరించి సెలవు గైకొన్నాడు.

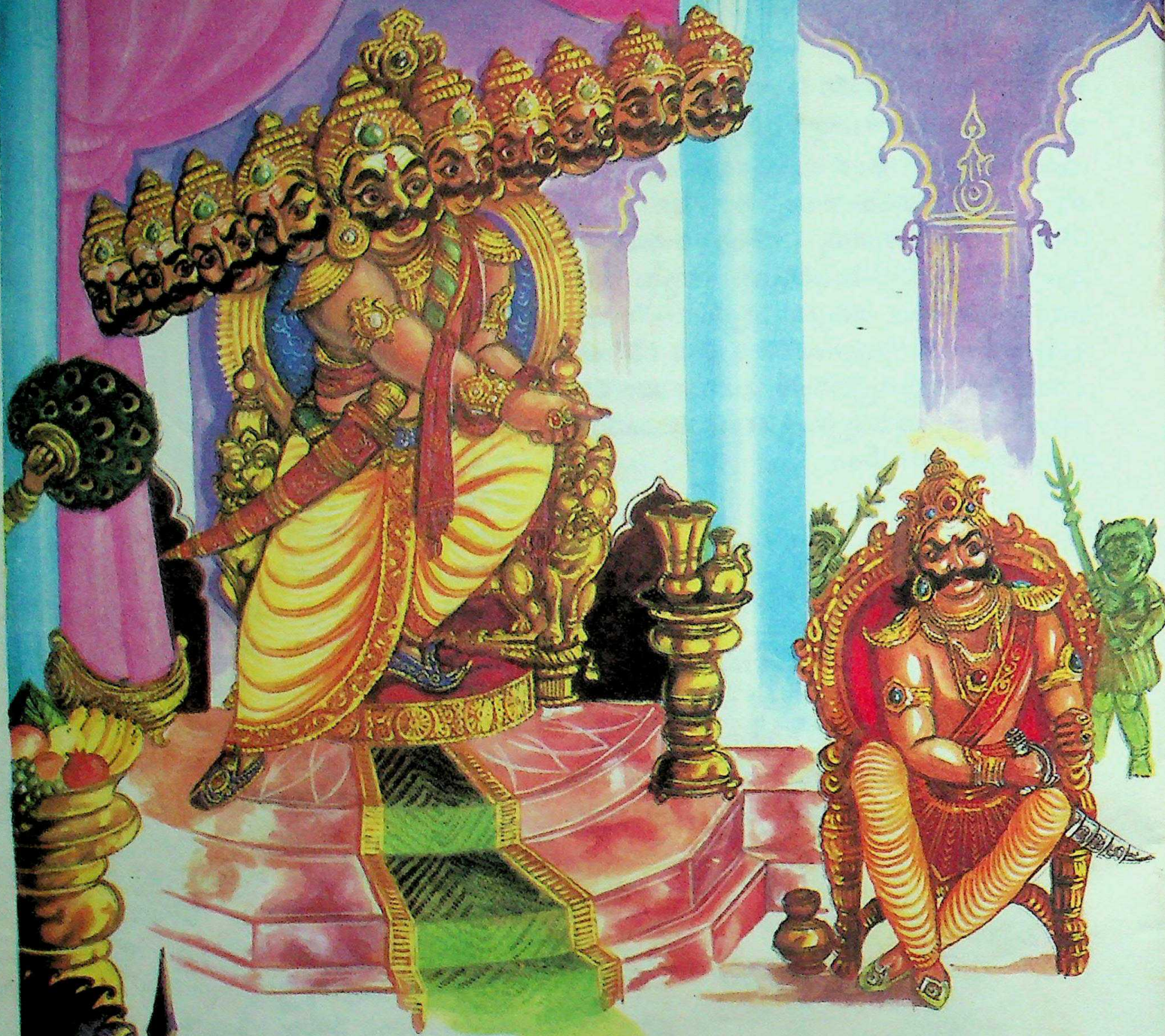
అశోకవన ద్వంసం

అశోకవనం విడిచివెళ్ళేముందు మారుతి యిలా ఆలోచించాడు. సీతమ్మ మనస్సులో దైర్యాన్ని తెప్పించడానికి, రావణుడికి భయం పుట్టించడానికి నేనిప్పుడు యిక్కడ కాస్త రథస సృష్టించి విరోధిని యుద్ధానికి ప్రేరేపించేలా చేస్తాను. వెంటనే అశోకవనంలోని పెద్ద పెద్ద వృక్షాలను వేళ్ళతోసహా పెకలించి ఫలపుష్పభరితమైన ఆ నుందరవనాన్ని ద్వంసం చేయసాగాడు. ఆ వనాన్ని కాపలాకాస్తున్న రాక్షసులు హనుమంతునివై విరుగుతు

పడ్డారు. అవలీలగా వారిని మట్టి కరిపించాడు మారుతి. ఈ వార్త రావణుడికందింది. అతడు మండిపడి ఐదుమంది ప్రచండ సేనాపతులను పెద్ద సైన్యంతో హనుమంతుణ్ణి బంధించి తీసుకురావడానికి పంపాడు. వారి నందరినీ అనాయాసంగా యమసదనానికి పంపాడు మారుతి. తర్వాత రావణుడి కుమారుడైన అక్షయుణ్ణి కూడా చంపేశాడు. కోపోద్రిక్తుడైన రావణుడు అత్యంత పరాక్రమవంతుడైన ఇంద్రజిత్తును పిలిచి “నువ్వు ప్రచండ యోధుడివి. దేవతల నందరినీ గడగడలాడించిన ఖూరుడివి. నీ వా వానరాణ్ణి బంధించి తీసుకురా” అని పంపించాడు.

ఇంద్రజిత్తు తండ్రికి నమస్కరించి హనుమంతునిపై కెళ్లాడు. తీక్షణ బాణాలను మారుతిపై ప్రయోగించాడు. కాని మారుతి ఆకాశంలో కెగసి వాటినుంచి తప్పించుకున్నాడు. ఇలాంటి సామాన్యమైన అస్త్రాలతో మారుతిని జయించటం అసంభవమని గ్రహించిన ఇంద్రజిత్తు చివరికి అత్యంత శక్తివంతమైన బ్రహ్మాస్త్రాన్ని ప్రయోగించాడు. అది మారుతిని బంధించి వేసింది. వెంటనే రాక్షస యోధులు పెద్ద పెద్ద తాళ్లతో అతడిని బంధించారు. తాళ్లలాంటి యీ భూమికి సంబంధించిన ఏ వస్తువుగాని మారుతిని తాకగానే బ్రహ్మాత్మం తన శక్తిని కోల్పోతుందని వారికి తెలియదు. ఇంద్రజిత్తుకు యీ విషయం తెలుసుగాని, అతడు అడ్డుపడే రోపుగానే అంతా జరిగిపోయింది. హనుమంతుడికి కూడా యీ విషయం తెలుసు. తను కోరుకున్న క్షణంలో ఆ త్రాళ్ళను తెంచుకుని బయటపడేవాడే. కాని రావణుడి సమక్షానికి వెళ్లి అతడి దర్బారు ఎలా వుందో చూడాలనే

సంకల్పంతో అలానే వుండిపోయాడు. హనుమంతుణ్ణి తీసు
 కెళ్ళి రావణుడి సమక్షంలో నిలిపారు. అతడిని ప్రశ్నించ
 మని మంత్రులను రావణుడు ఆదేశించాడు. మంత్రుల
 ప్రశ్నలకు యిలా జవాబిచ్చాడు మారుతి: "నా పేరు ఆంజ
 నేయుడు. నేను శ్రీరామచంద్రుడి దూతను. సీతా స్వేషణ
 కోసం పంపబడ్డ వానరులలో నే నొకడిని. నువ్వు అపహ

రించిన సీతమ్మ ఆచూకీ నాకు తెలిసింది. పరస్మి నపహ
రించిన నీకు వినశనం తప్పదు. నిన్ను నువ్వు రక్షించుకో
దలిస్తే వెంటనే సీతను రామునికి అప్పగించి. శరణు
వేడుకో అన్నాడు.

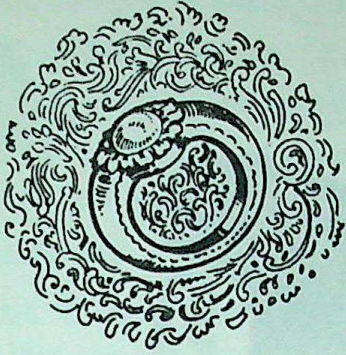
రావణుడికి మితిమీరిన కోపం వచ్చింది. మారుతిని
తక్షణం హతమార్చవలసిందిగా ఆజ్ఞాపించాడు. కాని
తమ్ముడు ఖిభీషణుడు అడ్డుపడి. దూతను చంపడం పాడి
గాదని సూచించాడు. చివరికి మారుతి లోకకు నిష్పంఢించి
వదిలిపెట్టవలసిందిగా అనుజ్ఞ యిచ్చాడు రావణుడు.

వెంటనే రాక్షసులు అంజనేయుని తోకకు గుడ్డలు చుట్టి, నూనెలో తడిపి, నిప్పంటించి లంకలో అన్ని వీధులు తిప్పించారు. రాక్షసులు అతడిని వెక్కిరిస్తూ, ఎగతాళి చేస్తూ ఆనందంతో గంతులు వెయ్యసాగారు. ఈ సంగతి సీతకు తెలియగానే ఆమె 'ఓ అగ్ని దేవా! నువ్వు అతడిని దహించకుండా, శీతలంగా వుండు' అని ప్రార్థించింది. అందువల్ల అగ్ని, మారుతికి ఎలాంటి బాధా కలిగించలేదు. హనుమంతుడు ప్రతి వీధీ తిరిగి ఆ నగర రహస్యాలన్నీ ఊణ్ణంగా తెలుసుకున్నాడు. 'ఇదేం చోద్యం? ప్రజ్వలంగా అగ్ని మండుతూవున్నా నా తోక శీతలంగానే అనిపిస్తు వుంది' అని ఆశ్చర్యపోయాడు. రాక్షసులకు చక్కని గుణ పాఠం నేర్పాలని తలచి అతడు ఊణంలో సూక్ష్మరూపం

ధరించి, తనను కట్టివుంచిన తాళ్ళను తెంచివేసి, రాక్షసుల బారి నుండి తప్పించుకున్నాడు. ఒక ఇంటి కప్పుపై కెగిరి దానికి నిప్పంటించాడు. ఇలా ప్రతి వీధిలోని ప్రతి యింటికీ నిప్పంటించి లంకా నగరాన్ని పూర్తిగా అగ్నికి ఆహుతి చేశాడు. అప్పుడు పెద్ద గాలులు వీస్తూ అగ్నిని యింకా ప్రజ్వలంపచేయసాగింది. లంకా దహనం పూర్తి కావడంతో సంతోషించాడు మారుతి. వెంటనే సముద్రంలో దూకి తన తోకకు పట్టివున్న మంటను ఆర్పేశాడు. అప్పుడు హఠాత్తుగా అతని కొక సందేహం కలిగింది. లంకనంతా దహించిన అగ్ని సీతమ్మకు ఏం హాని చేసిందో? అలా జరిగి వుంటే నా గతేం కాను?' అని తలచి తక్షణం అశోకవనానికి వెళ్ళాడు. అక్కడ సీతమ్మ ప్రశాంతంగా కూర్చుని వుండటం

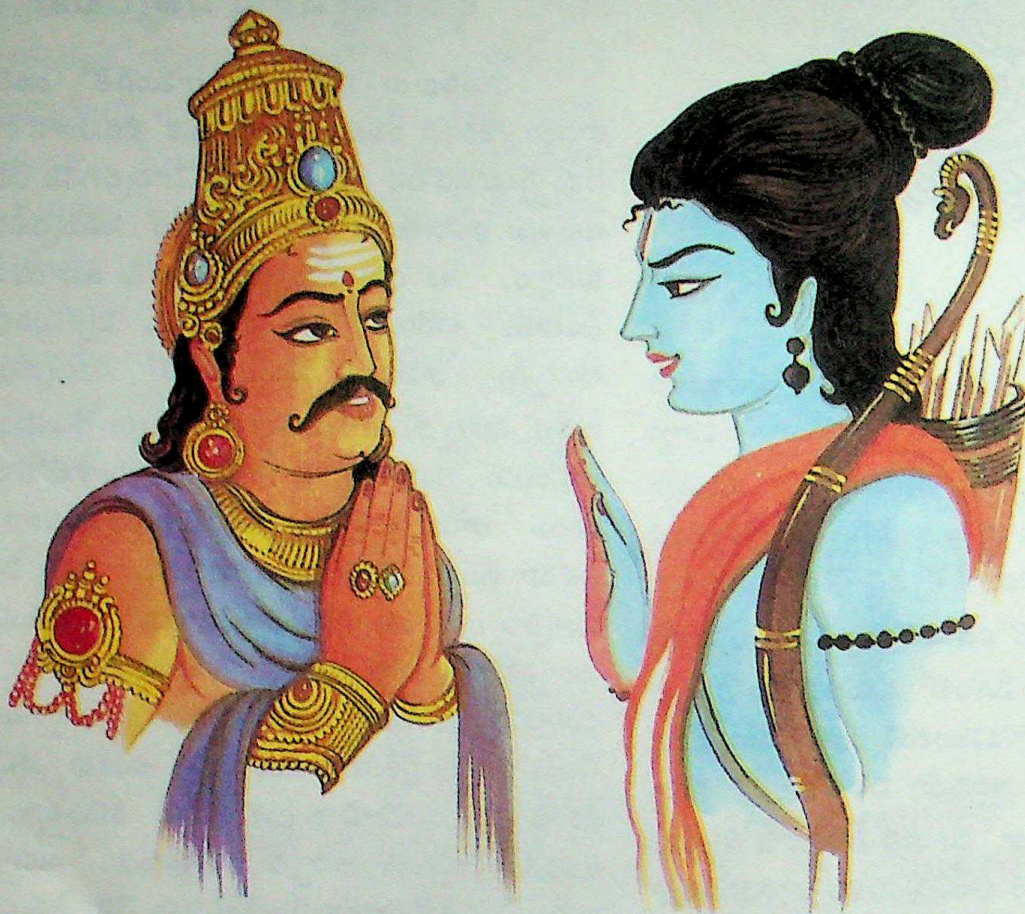
HANUMAN GIVES CHOODAMANI

చూశాడు. పోయిన ప్రాణాలు తిరిగి వచ్చినంత పనయింది మారుతికి. మళ్లా సీతకు దండప్రణామాలు చేస్తూ 'అమ్మా! ఏమి నీ మహత్త్వం! నీ కృపవల్ల నేను విజయోపేతుడుగా శ్రీరాముని వద్దకు వెళుతున్నాను. నన్ను ఆశీర్వదించి పంపమ్మా' అన్నాడు. అలా సీత వద్ద సెలవు తీసుకుని వాయునందనుడు ఒక పెద్ద కొండమీది కెక్కి, అక్కణ్ణుండి ఆకాశాని కెగిశాడు. వాయువేగంతో గమించి మహేంద్ర గిరిని చేరాడు. అక్కడ హనుమంతుడి రాకకోసం వేయి కళ్ళతో చూస్తున్న వానరు లందరూ సంతోషంతో కుప్పి గంతులు వేస్తూ "తప్పకుండా మారుతి సీత జాడ తెలుసు కున్నాడు" అన్నారు రాగానే అంజనేయుడు జాంబవంతుని వద్దకు వచ్చి అన్ని విషయాలు పూసగుచ్చినట్లు చెప్పాడు. తరువాత అంతా కిక్కింపకు సంతోషంగా బయలుదేరారు. దారిలో వున్న ఒక వనంలో ప్రవేశించి ఎడాపెడా అందులో వున్న పండ్లను తినసాగారు. మధురమైన తేనెను గ్రోల సాగారు. ఆ వనరక్షకులు ఎంత ప్రయత్నించినా వానరులను ఆపలేకపోయారు. చివరకు వాళ్లు వెళ్ళి సుగ్రీవుడికి ఫిర్యాదు చేశారు. సుగ్రీవుడు అసలు విషయం గ్రహించి వెంటనే వానరులను తన వద్దకు రావలసిందిగా కబురు పంపాడు. కొంత తడవకు వానరు లందరూ రామలక్ష్మణుల సమక్షంలో సమావేశమయ్యారు. హనుమంతుడు చేతులు జోడించి "పవిత్రతామూర్తియైన నా ఇలవేలుపు సీతమ్మను చూశాను. ఆమె అంకాద్వీపంలో క్షేమంగా వుంది" అంటూ సీతమ్మ తన కిచ్చిన చూడామణిని శ్రీరామునికి సమర్పించాడు. ఆ చూడామణిని చూసిన వెంటనే, శ్రీరాముడు అశ్రుపూరితనేత్రుడయ్యాడు. "హనుమా! ఈ ప్రపంచంలో ఎవ్వరూ సాధించలేనిదాన్ని నువ్వు సాధించావు. నువ్వు నాకు అత్యంత ప్రీతిపాత్రుడివైపోయావు" అంటూ మారుతిని గాఢంగా కౌగిలించుకున్నాడు.

అంకాద్వీపంపై విజృంభణ

వానరరాజు సుగ్రీవుడు రాముడితో యిక కాగల కార్యం గురించి పథకం వేశాడు. ఒక శుభమూహూర్తంలో సమస్త వానరసేన బయలుదేరి మహేంద్రగిరిని చేరుకుంది. అప్పుడు రాముడు "ఇప్పుడు మనం సముద్రతీరం చేరు కున్నాం. ఇక యీ సముద్రాన్ని దాటే ఉపాయం ఆలోచించాలి. అప్పటి వరకూ వానరసేన విశ్రమించవచ్చు" అన్నాడు. రాముడు పెద్దసైన్యంతో సముద్రపు ఆవలి ఒడ్డున వున్నాడని రావణుడు చారులద్వారా తెలుసుకున్నాడు. రావణుడు అమాత్యులను రావించి మంత్రాలోచన గావించాడు. రావణుని మెప్పుకోసం మంత్రు లందరూ అతడిని ఎవరూ జయించలేరని పొగడసాగారు. కాని విభీషణుడు మాత్రం యిందుకు మారుగా చెప్పాడు. "రాముని అమిత పరాక్రమాన్ని మీరు తక్కువగా అంచనా వేశారు. ఇప్పటికీ మించిపోయినదిలేదు. సీతను రామునికి అప్పగించి సంధి చేసుకోవడమే శ్రేయోదాయం. సీత లంకకు వచ్చిన నాటి నుండి ఎక్కడ చూసినా దుశ్శకునాలే కనిపిస్తుండటం మీ కందరికీ తెలుసు," అన్నాడు విభీషణుడు. అప్పుడు రావణుడు "దండకారణ్యం నుండి సీతను నేను తీసుకువచ్చింది ఆమెను తిరిగి అప్పగించడానికి కాదు. అది అసంభవం. వానరసేన సముద్రం దాటడం కల్గి. అలా జరిగినా కూడా మన మెందుకు భయపడాలి?" అన్నాడు కుంభకర్ణుడి సలహా కోరినపుడు "నువ్వు నీ మృత్యువును కోరి తెచ్చు కుంటున్నావు. నువ్వు రాముణ్ణి జయించి సీతను తీసుకు రావలసింది. కాని అలా చెయ్యలేదు. ఇప్పుడు సలహా లడిగి ఏం ప్రయోజనం? ఒక మహారాజు యిలా ప్రవర్తించ కూడదు" అన్నాడు కుంభకర్ణుడు కాని యీ మాటలు విని రావణుడు బాధపడ్డాడు కుంభకర్ణుడికి రావణు డంటే ఎనలేని ప్రీతి కాబట్టి, అతడు వెంటనే "అన్నయ్యా! నువ్వేం భయ పడకు. నేను రామలక్ష్మణులను యుద్ధంలో సునాయాసంగా చంపగలను. యుద్ధానికి సన్నాహాలు చేయించు" అన్నాడు.

మళ్లా విభీషణుడు రావణుడితో యిలా అనసాగాడు: "అన్నయ్యా! నీ మంచికోసం చెబుతున్నాను. మృత్యు ముఖం నుండి నువ్వు బయటపడాలంటే సీతను రాముని చేసుకో."

వెంటనే రెచ్చిపోయిన రావణుడు “ఓరి ధూర్తుడా! నా తమ్ముడు వని యింతసేపూ ఓర్చుకున్నాను. మన కులంలో నువ్వు చెడబుట్టావు! ఇక నీ ముఖం చూపకు. ముందు యిక్కడ నుండి వెళ్ళిపో” చాలా కటువుగా అంటూ కాలితో ఒక తన్నుతన్నాడు.

ఇటువంటి దుష్టులతోపాటు కలసివుండటం యిక సాధ్యపడదని గ్రహించిన విభీషణుడు, తన నలుగురు సచివులతో శ్రీరాముని శరణు పొందడానికి ఆకాశాని కెగసాడు.

విభీషణుడితోపాటు అతడి మంత్రులు ఆకాశా న్నుండి దిగటం చూసిన వానరులు వెంటనే ఆ విషయం శ్రీరాముడికి తెలిపారు. సుగ్రీవుడు తదితరులు ఈ వస్తున్న వారిని నమ్మరాదన్నారు. కాని బుద్ధికాలియైన ఆంజనేయుడు విభీషణుణ్ణి బాగా ఎరుగును. విభీషణుడు ధైర్యంగా వాళ్ళు బాల్సం చేకపోయింది.

వద్దకు రావడం అతని నిష్కపటత్వాన్ని తెలియజేస్తున్నది కాబట్టి, అతడి మనసులోని మాటను వినడానికి అవకాశం యివ్వాలని మారుతి అన్నాడు. అందరి అభిప్రాయాలూ విన్న తర్వాత శ్రీరాముడు యిలా అన్నాడు: “నన్ను శరణుజొచ్చిన వారికి రక్షణ కల్పించడమే వ్రతంగా తీసు కున్న వాడిని నేను. అతణ్ణి ప్రవేశపెట్టండి. విభీషణుడు కాదు, ఆ రావణుడైనా సరే - వారికి రక్షణ కల్పిస్తాను.” తరువాత సుగ్రీవుడు విభీషణుని రాముని వద్దకు తీసుకు వచ్చాడు. రాముడు అతణ్ణి తన మిత్రుడిగా చేసుకుని, లంకా రాజ్యానికి కాబోయే రాజుగా అతడిని పట్టాభిషిక్తుని చేశాడు.

తర్వాత వారంతా సముద్రాన్ని దాటే ఉపాయం గురించి ఆలోచించసాగారు. మూడురోజులు ఎడతెగక సముద్రుని దారి యివ్వమని రాముడు ప్రార్థించాడు కాని కోపోద్రిక్తుడైన రాముడు తన

కోదండం ధరించి అత్యంత శక్తివంతమైన బ్రహ్మాస్త్రాన్ని సంధించాడు సముద్రుడిమీద. తక్షణం సముద్రుడు చేతులు మోడ్చుకుంటూ వచ్చి “శరణు! శరణు! శ్రీరామా! సహజ భీకరుణ్ణయిన నేను నా స్వభావం ఎలా వదలిపెట్టను? సముదాన్ని చీల్చి మీకు దారి యివ్వలేను. కాని మీకు మరో విధంగా సహాయపడతాను. మీరు పెద్దపెద్ద శిలలతోనూ, వృక్షాలతోనూ ఒక సేతువు నిర్మించండి. అవి చెక్కుచెదరకుండా. మునిగిపోకుండా నేను చూసుకుంటాను” అన్నాడు వినమ్రతతో.

వెంటనే వానరులు ఉత్సాహంతో పెద్దపెద్ద శిలలను సేకరించారు. అరణ్యాలలో వున్న మహావృక్షాలను వ్రేళ్ళతో సహా పెకలించారు. వీటి నన్నిటిని ఒక చోట ప్రోగుచేశారు. తర్వాత నల, నీలుల ఆధ్వర్యాన సేతువు నిర్మాణం ప్రారంభమైంది. ఐదు రోజులలోనే చక్కని సేతువును నిర్మించారు వానరులు. తరువాత వానర సైన్యం సముద్రాన్ని అవలీలగా దాటి లంకను ముట్టడించడానికి ఆయత్తపడింది.

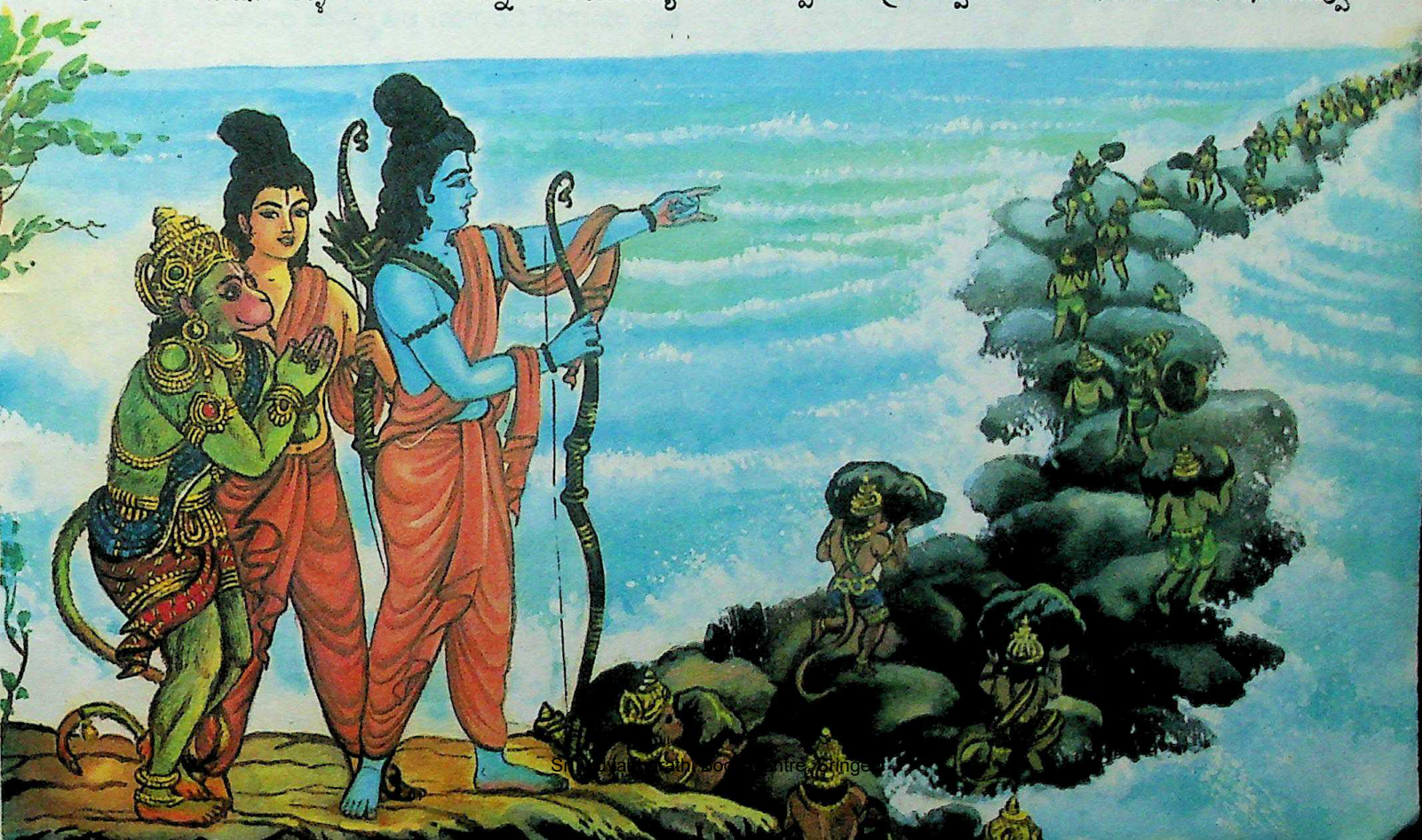
మహాసంగ్రామం

శ్రీరాముడు అంగదుణ్ణి పిలిచి, “అంగదా! నువ్వు రావణుడి సమక్షాని కెళ్ళి నా సందేశాన్ని తెలియచెయ్యి”

అన్నాడు. అంగదుడు ఆకాశంలో కెగిరి రావణుడి సభలో దిగాడు. తనను పరిచయం చేసుకున్నాక యిలా అన్నాడు: “రావణా! నేను శ్రీరామచంద్ర ప్రభువు నుండి నే నొక సందేశం తీసుకువచ్చాను. నువ్వు సీతను అపహరించి మృత్యువును కోరి తెచ్చుకున్నావు. నువ్వు సీతను అప్పగించక యుద్ధానికి సిద్ధపడితే లంక సర్వనాశనం కావడం ఖాయం.”

కోపోద్రిక్తుడైన రావణుడు “ఈ కోతిని బంధించండి, చంపండి” అంటూ కేకలు వేయసాగాడు. తక్షణం రాక్షసులు అతడిని చుట్టుముట్టారు. కాని అంగదుడు వాళ్ళను ఒక్క తన్నుతన్ని ఆకాశంలో కెగిరి శ్రీరాముని వద్దకు చేరుకున్నాడు.

సీతను ఎలాగైనా తన దారికి తీసుకురాగలిగితే రాముడు పరాభవంతో తిరిగి వెళ్ళిపోవడం తథ్యం అని తలచి, రావణుడు ఒక మాంత్రికునిచే శ్రీరాముని ఖండిత శిరస్సును రూపొందించాడు. తర్వాత అతడిని ఆ ఖండిత శిరస్సును తీసుకుని చేత ఒక పెద్ద కత్తితో అశోకవనంలో వేచివుండమన్నాడు. ఆ పిమ్మట రావణుడు సీత వద్ద కెళ్ళి ప్రగల్భాలు పలుకుతూ “సీతా! ఈ విషయం విను. నే నిప్పుడే నీ ప్రాణేశ్వరుడి తలని ఖండించాను. ఇక నువ్వు

ఎవరికోసమూ పగచవలసిన పనిలేదు. నువ్వు యిక నా దానివే, తెలిసిందా. ఎవరక్కడ? ఆ తలను తీసుకురండి" అన్నాడు. వెంటనే రక్తసిక్తమైన రాముని మాయాశిరస్సు, ఒక కత్తి సీత ముందుంచబడింది. ఆ దృశ్యం సీత హృదయాన్ని చీల్చివేసింది. శోకంతో మూర్ఛితురాలై పడిపోయింది. ఇంతలో ఆస్థానం నుండి కబురు రాగానే రావణుడు అక్కడ నుండి తన మంత్రులు సేనాపతులను కలుసుకోవడానికి వెళ్ళిపోయాడు. రావణుడు వెళ్ళిపోవడంతో శ్రీరాముని మాయాశిరస్సు, కత్తి కూడా మాయమైనాయి. అప్పుడు శరమ అనే రాక్షస స్త్రీ సీతను పూరడిస్తూ, "శ్రీరాముని ఎవరూ చంపలేదు. ఆయన కుశలంగా వున్నాడు. ఇవన్నీ రావణుడు కల్పించిన మాయలు. శ్రీరాముడు లంకను ముట్టడించడానికి సర్వసన్నాహాలు చేస్తున్నాడు" అంది. అంతలో సమరోత్సాహాలైన వానరులు మ్రోగించిన భేరి నినాదాలు, ధంకాలు సీతకు వినబడ్డాయి. ఆనందోత్సాహంతో సీత పులికితురాలయింది.

శ్రీరాముడు లంకను ముట్టడించమని ఆజ్ఞాపించాడు. అందుకోసమే యంతకాలం వేచివున్న వానరులు పెద్దపెద్ద గండశిలలను ప్రాకారాలపైపు, ముఖద్వారంపైపు రువ్వ సాగారు. అప్పుడు రాక్షసులు కోట ముఖద్వారం తెరుచుకుని బయటకు వచ్చి వానరుల నెదిరించారు. మహావృజాలను, శిలలను ఆయుధాలుగా వానరులు వాడారు. ఇరుపైపులా వేల కొలది యోధులు మరణించారు. యుద్ధభూమి రక్తసిక్తమై పోయింది. రాత్రి అవుతున్నప్పటికీ యుద్ధం కొనసాగుతూనే వుంది.

అంగదుడు విజృంభించి ఇంద్రజిత్తు సారథిని, గుఱ్ఱాలను సంహరించాడు. ఇంద్రజిత్తు ఆకాశంలో కెగిరి అదృశ్యుడయ్యాడు. మాయా యుద్ధంలో ఆరితేరిన అతడు అదృశ్యుడుగా వుంటూ రామలక్ష్మణులపై నాగత్తం ప్రయోగించాడు. అది బుసలు కొట్టుకుంటూ వచ్చి రామలక్ష్మణులను కాటేసి నాగపాళాలతో బంధించివేసింది. వానరసేనలో హాహాకారాలు చెలరేగాయి. రామలక్ష్మణులు మరణించా రనుకున్నాడు ఇంద్రజిత్తు. వెంటనే రావణుడి వద్ద కెళ్లి శత్రువులను సంహరించానని గర్వంగా చెప్పాడు. రావణుడు పరమానంద భరితుడై కుమారుని ఆలింగనం చేసుకున్నాడు.

ఈలోపు పక్షిరాజైన గరుత్మంతుడు ప్రచండవేగంతో మేఘాలను చీల్చుకుంటూ రామలక్ష్మణులు పడివున్న చోటు వైపుగా రాసాగాడు. అతడి రెక్కల వేగం సముద్రాన్ని, వాయువుని మథించినట్లుగా వుంది. గరుడిని గాలి సోకగానే రామలక్ష్మణులను బంధించిన సర్పాలు నలువైపులా పారిపోయాయి. గరుడుడు తన చేతులతో రామలక్ష్మణులను స్పృశించాడు. తక్షణం వారి శరీరాలపైని గాయాలన్నీ మాసిపోయి, నూతనోత్సాహంతో నిద్రనుండి లేచినవారిగా లేచి కూర్చున్నారు రామలక్ష్మణులు. ఆశ్చర్యంతో రాముడు గరుడుని ఎవరని అడిగాడు. దానికి గరుడుడు "నేను పక్షిరాజైన గరుత్మంతుడను. నన్ను చూసిన క్షణంలోనే సర్పాలన్నీ పారిపోతాయి, నా స్పర్శతో విషమంతా దిగిపోతుంది" అన్నాడు వినయంతో. రామలక్ష్మణులు కోలుకోవడం చూసిన వానరులు మళ్ళీ రాక్షసులపై విరుచుకపడ్డారు. రావణుడు సమర్థులైన సేనాపతులను వారిపైకి పంపాడు. కాని వాళ్ళంతా యుద్ధంలో పరిమార్చబడ్డారు. తుదకు క్రోధ తామ్రాక్షుడై రావణుడు తానే స్వయంగా రణరంగానికి బయలుదేరాడు. సుగ్రీవాది వానరు యోధులు భీకరంగా రావణుడితో తలపడ్డారు. రావణునికి హనుమంతునికి మధ్య మోరయుద్ధం జరిగింది. తర్వాత రావణుడు రామలక్ష్మణులను యుద్ధానికి పిలిచాడు. లక్ష్మణుడు రావణుడితో భీకరంగా పోరాడాడు కాని, రావణుడు తనకు బ్రహ్మదేవుడు ప్రసాదించిన శక్తి అనే అమోఘ అస్త్రాన్ని ప్రయోగించాడు. అది వజ్రాయుధంలా లక్ష్మణుని వజ్రానికి తగిలి అతడు మూర్ఛపోయాడు. వెంటనే హనుమంతుడు అమితకోపంతో తన పిడికిలితో, రావణుని రొమ్ముపై తన శక్తినంతా కూడదీసుకుని ఒక్క పోటు పొడిచాడు. ఆ దెబ్బకు రావణుని నోట, ముక్కు చెవులలో రక్తం స్రవించసాగింది. తర్వాత రాముడు రంగంలో ప్రవేశించాడు. శ్రీరామ బాణ పరంపర ముందు రావణుడు నిలబడలేకపోయాడు. అతని శరీరం తీవ్రంగా గాయపడింది. అతడి ధనుస్సును రాముడు విరిచాడు. రథం వ్రక్కలైపోయింది. నిరాయుధుడుగా, నిస్సహాయుడుగా నిలిచిన రావణునిపై రాముడికి జాలి కలిగింది. "నువ్వు యిప్పటికే బాగా అలసిపోయావు. ఈ రోజుకు వెళ్ళి, మళ్ళీ రేపు క్రొత్త రథం, ఆయుధాలతో

యుద్ధానికి రా" అన్నాడు రావణుడితో. ఆ పరాభవాన్ని భరించలేకపోయాడు. అతడి అహం చాలా దెబ్బ తింది. జడునిలా అంతఃపురంలో కూర్చుండిపోయాడు.

అప్పు డతడికి కుంభకర్ణుడు జ్ఞాపకం వచ్చాడు. వెంటనే కుంభకర్ణుని దీర్ఘనిద్ర నుండి లేపవలసిందిగా ఆజ్ఞా పించాడు. సేనానులు కూలాది ఆయుధాలతో అతణ్ణి పొడి చారు. చెవుల వద్ద ఏనుగుల ఘీంకారాలు, భేరీ నినాదాలు వినిపించారు. కాని లాభం లేకపోయింది. చివరకు విభిన్న రుచులతో కూడిన తినుబండారాలను చేయించి తీసుకు వచ్చారు. ఆ ఘమఘమ వాసనలు అతడిని నిద్రనుండి మేల్కొల్పాయి. తన శరీరంమీద వున్న ఏనుగులను, రాక్షసులను దోమల్లా గాలిలోకి వూదేసి, పెద్దగా ఆవలిస్తూ లేచాడు మహాకాయుడైన కుంభకర్ణుడు. తన ముందున్న వంటకాల నన్నిటిని తినేశాడు. పీపాలకొద్దీ మద్యం తాగాడు. అతని ఆకలి కాస్త తగ్గక రాక్షసు లతనికి జరిగిన సంగ తులు వివరించారు.

క్రోధతామ్రాక్షు డయ్యాడు కుంభకర్ణుడు. "అలానా! అయితే నే నిప్పుదే వెళ్ళి రామలక్ష్మణులను హతమార్చి, ఆ తరువాతే మా అన్నను చూస్తాను" అన్నాడు. కాని సేనా పతులు అతడిని వారిస్తూ ముందుగా రావణుడితో సంప్ర దించి ఆ తర్వాత యుద్ధానికి వెళ్ళడం మంచి దన్నారు. సరేనని, కుంభకర్ణుడు రావణుని వద్ద కెళ్ళాడు. సంతోషంతో రావణుడు తన తమ్ముని కౌగిలించుకొని, అన్ని సంగతులూ వివరించి, ఎలాగైనా లంకను రక్షించమన్నాడు. కుంభ కర్ణుడు పెద్దగా నవ్వుతూ "అన్నయ్యా! నేను ప్రాణాలతో వున్నంతవరకూ నువ్వు చింతించాల్సిన పనిలేదు" అంటూ పెద్ద రాక్షససైన్యంతోపాటు పర్వతాకారుడైన కుంభకర్ణుడు రణభూమికి బయలుదేరాడు. అతని భీకరగర్జనకు భూమి డద్దరిల్లింది. అతని ఆకారాన్ని చూసి వానరులు భయ కంపితులై అటూ యిటూ పారిపోసాగారు. కాని అంగదుడు ధైర్యంతో ముందు కొచ్చి, వానరులకు ధైర్యం చెప్పి కుంభ కర్ణునిపై శిలావృష్టి కురిపించాడు. కాని అవన్నీ అతగాడిని

ఏమీ చెయ్యలేకపోయాను. మళ్ళీ పలాయనం చేసిన వానరులను యీసారి హనుమంతుడు కూడదీసుకు వచ్చాడు. ఒక పెద్ద పర్వతాన్ని పెకలించి కుంభకర్ణునిపై విసిరాడు ఆంజనేయుడు. అది అతని వక్షస్థలాన్ని బాగా గాయపరచింది. అందుండి రక్తం స్రవించసాగింది. ఆ గాయాన్ని వాతరు చెయ్యక ఒక ఈతతో హనుమంతుని పొడిచాడు కుంభకర్ణుడు. ఆ దెబ్బకు మారుతి క్రిందపడిపోయాడు. వెంటనే నలుడు మొదలైన వానరశ్రేణులు కుంభకర్ణుని ఎదుర్కొన్నారు. అనేకులు పైకెగిరి పర్వతంలాంటి అతడి శరీరాన్ని పలుచోట్ల పళ్ళతో కొరుకుతూ, గోళ్ళతో చీల్చసాగారు కుంభకర్ణుడు వాళ్ళందరినీ అమాంతం మింగేశాడు. తర్వాత తిన్నగా రాముణ్ణి ఎదుర్కొన్నాడు. రాముడికి, కుంభకర్ణుడికి ఘోరయుద్ధం జరిగింది. సామాన్యమైన వాడి శరాలు యితనిపై నిష్ప్రయోజనమని గ్రహించిన రాముడు వెంటనే వాయువ్యాస్త్రాన్ని ప్రయోగించాడు. అది కుంభకర్ణుడి రెండు చేతులనూ ఖండించివేసింది. ఇంకొక దివ్యాస్త్రంతో రెండు కాళ్ళూ నరికివేశాడు. కాని కుంభకర్ణుడు పెద్ద గుహలాంటి తన నోటిని తెరుచుకుని వానరులను మింగసాగాడు. అప్పుడు శ్రీరాముడు మరొక దివ్యాస్త్రాన్ని సంధించి వదలగా అది కుంభకర్ణుని తలను తునిమివేసింది. ఆ తల వెళ్ళి లంకా ముఖద్వారం ముందు పడింది.

హనుమంతుడు సంజీవనీ తీసుకురావటం

కుంభకర్ణుని మరణవార్త విని రావణుడు 'హా హా' అంటూ మూర్ఛపోయాడు. కొంతతడవకు తేరుకుని విలపించసాగాడు. అప్పుడు రావణుని కుమారుడైన ఇంద్రజిత్తు ముందు కొచ్చి "అండ్రీ! ఎలపించడానికి యిది సమయం కాదు. వీరాధిపీరుడైన యీ ఇంద్రజిత్తు వుండగా నీ వెండుకు బాధపడాలి? నే నిప్పుడే వెళ్ళి రామలక్ష్మణులను క్షణంలో హతమార్చి వస్తాను" అంటూ రథారూఢుడై రణరంగానికి బయలుదేరాడు. యుద్ధం మధ్యలో ఆకాశంలోకి ఎగిరి అంతర్ధాను దయ్యాడు. కంటికి కనబడకుండా వానరసేనపై శరపరంపర కురిపించసాగాడు. వానరులు నిస్సహాయులై పోయారు. చివరకు ఇంద్రజిత్తు బ్రహ్మదేవుడు తనకు ప్రసాదించిన మహాశక్తివంతమైన దివ్యాస్త్రాన్ని వారిపై ప్రయోగించాడు. మహిమాన్వితమైన ఆ దివ్యాస్త్ర ప్రయోగం వల్ల వానరసైన్యంతోపాటు రామలక్ష్మణులు కూడా మూర్ఛితులై పడిపోయారు. విభీషణుడు రాక్షసుడు కాబట్టి ఆ దివ్యాస్త్రం నుండి తప్పించుకున్నాడు. జాంబవంతుడు విభీషణుని పిలిచి

ముందు ఆంజనేయుని తన వద్దకు తీసుకురమ్మన్నాడు. విభీషణుడు విస్తుపోయి "మీరు రామలక్ష్మణులను గురించి అడగక మారుతిని గురించి అడుగుతున్నారే?" అని అడిగాడు. అప్పుడు జాంబవంతుడు "అతడు మాత్రం బ్రతికివుంటే తక్కిన అందరూ నిర్జీవులైనా ఫలవాలేదు. కాని అతడే నిర్జీవుడైవుంటే యిక మనం అన్ని ఆశలూ వదలుకోవలసిందే" అన్నాడు. ఈ పలుకులు విన్న ఆంజనేయుడు పులికించిపోయి జాంబవంతుడి ముందుకు వచ్చాడు. ఆంజనేయుని చూడగానే జాంబవంతుడు ఆనందంతో అతణ్ణి ఆలింగనం చేసుకున్నాడు. "నాయనా! ఇప్పుడు రామలక్ష్మణులను, వానర సేనను నువ్వు మాత్రమే కాపాడగలవు. నువ్వు తక్షణం హిమాలయ పర్వతాల్లో వుంటున్న కైలాస శిఖరాని కెళ్ళి అక్కడ 'సంజీవనీ' దివ్యమూలికను తీసుకురావాలి. ఆ దివ్యమూలిక రాత్రుళ్ళలో చాలా ప్రకాశిస్తూ వుంటుంది. దానిని అద్భుతమైన గుణాన్నిచ్చే శక్తులున్నాయి," అన్నాడు.

హనుమంతుడు తక్షణమే ఆకాశంలో కెగిరి వాయు వేగంతో పయనించి కైలాస శిఖరాన్ని చేరుకున్నాడు. హనుమంతుని రాకతో ఆ దివ్యమూలికలు కనిపించకుండా పోయాయి. కాని హనుమంతుడా వట్టి చేతులతో తిరిగి వచ్చేవాడు? ఆ మూలికలున్న ఆ పర్వతాన్ని ఏకంగా పెకలించుకుని తీసుకువచ్చేశాడు. ఆ దివ్యమూలికల సుగంధం సోకిన తక్షణమే రామలక్ష్మణులు నిద్రనుండి లేచిన వారిలా కోలుకున్నారు. వానరసేన మళ్ళీ పునర్జీవితం అయింది. వారికి ఆగిరిన గాయాలన్నీ మానిపోయాయి.

ఇంద్రజిత్తు మరణం

యుద్ధం మళ్ళీ ప్రారంభమైంది. ఈ సారి ఇంద్రజిత్తు తన రాక్షసమాయతో సీత ప్రతిరూపాన్ని సృష్టించి, వానరు లందరూ చూసేలా ఆమె శిరోజాలు పట్టుకుని, ఆమె శిరస్సును ఖండించివేశాడు.

సీత నిజంగా చంపివేయబడిందని భ్రమించిన వానరులు యీ విషయం శ్రీరామునికి తెలిపారు. రాముడు అచేతనుడై య్యాడు. కాన్సేపటికి తేరుకునేసరికి విభీషణుడు అక్కడకు వచ్చి “రామా! దుఃఖించకండి. రావణుడు నీ నాటికీ సీతను చంపనివ్వడు. ఇంద్రజిత్తు చూపించినదంతా వట్టి మాయ. ఇప్పుడు మిమ్మల్ని ఏ విధంగాను జయించలేనని గ్రహించిన ఇంద్రజిత్తు పెద్ద యాగం తలపెట్టి వున్నాడు. ఆ యాగం నిర్విఘ్నంగా పూర్తయిన పక్షంలో అతడిని యిక ఎవరూ జయించలేరు. అందువల్ల లక్ష్మణుని పంపి ఆ యాగాన్ని ధ్వంసం చేయించండి” అన్నాడు. వెంటనే రాముడు లక్ష్మణుని ఆ పనికి నియోగించాడు. ఆతని కూడా హనుమంతుడు, విభీషణుడు బయలుదేరారు. శీఘ్రంగా వాళ్ళు యాగస్థలం చేరుకున్నారు. ఇంద్రజిత్తు యాగాన్ని పూర్తిచెయ్యడానికి ముందే లక్ష్మణుడు తీక్షణమైన

బాణాలతో ఇంద్రజిత్తును ఎదుర్కొన్నాడు అప్పుడు ఇంద్రజిత్తు భీకరంగా లక్ష్మణుడితో పోరాడాడు. అంజనేయుని విశాల భుజస్కంధాలపై కూర్చుని లక్ష్మణుడు పోరు సాగించాడు. చివరకు అమోఘమైన ఐంద్రాస్త్రాన్ని సంధించి వదిలాడు లక్ష్మణుడు. అది ఇంద్రజిత్తు శిరస్సును ఖండించి వేసింది. ఇంద్రజిత్తు నిర్జీవుడై నేలకొరిగాడు.

ఇంద్రజిత్తు మరణంతో రావణుని హృదయం పూర్తిగా చిద్రమైపోయింది. కాని ఈ పుత్రశోకం అతడిలో అత్యంత క్రోధాగ్నిని రగుల్కొలిపింది. అతని కళ్లు నిప్పులు వర్షించసాగాయి. ఎలాగైనా ప్రతీకారం తీర్చుకోవాలన్న తపనతో రణభూమికి బయలుదేరాడు రావణుడు. రామ రావణు లిద్దరూ దివ్యాస్త్ర సంభూతులు, వారికి తెలియని అస్త్రాలంటూ లేవు. అందువల్ల యుద్ధం తీవ్రంగా సాగింది. దీర్ఘంగానూ సాగింది.

రావణుడు నేలకొలటం

రాముడు ఒక్కొక్కటిగా రావణుని తలను ఖండించసాగాడు. కాని మరుక్షణంలోనే క్రొత్త తలలు పుట్టుకురాసాగాయి. రాముడు రావణుని శిరస్సును త్రుంచిన

ప్రతిసారి యిలాగే జరిగింది. ఇంద్రుడు తన రథంతో హిమవంశం వచ్చి రథసారథి మాతలి శ్రీరాముని రథాన్ని తోలుతున్నాడు. అప్పుడు మాతలి శ్రీరాముని చెవిలో రహస్యంగా “మీరు తక్షణ బ్రహ్మాత్మం ప్రయోగించండి” అన్నాడు. శ్రీరాముడు వెంటనే బ్రహ్మాత్మం సందించి, అమోఘమైన ఆ దివ్యాత్మం యొక్క మంత్రాన్ని ఉచ్చరించి రావణునిపై వదిలాడు. అది దిగ్దిగంతాలు దద్దరిల్లేలా వచ్చి రావణుని వక్షస్థలాన్ని చేదించింది. రావణుడు నిర్జీవుడై రథంపై పడి పోయాడు. రాక్షసులు తమ కళ్ళను తామే నమ్మలేక పోయారు.

రామ పట్టాభిషేకం

రావణ మరణానంతరం విభీషణునికి లంకా రాజ్య పట్టాభిషేకం జరుపబడింది. అభ్యంగన స్నానానంతరం దివ్యాధరణభూషితయై సీత పల్లకిలో శ్రీరాముని సమక్షానికి కొనిరాబడింది. లక్షలాది వానరులు సీత దర్శనానికై ఉబ

సీత పల్లకి నుంచి క్రిందికి దిగి నడవ సాగింది. సీతమ్మ దర్శనంతో వానరు లంతా సంతృప్తులయ్యారు.

చివరకు సీత శ్రీరాముని సమక్షానికి వచ్చింది. ఎంతో కాలం తర్వాత శ్రీరాముని దర్శనభాగ్యం కలుగటం వల్ల సీత పులకాంకితురాలై ఆనందబాష్పాలు రాల్చింది. కాని శ్రీరాముడు మాత్రం ఎలాంటి సంతోషాన్ని కనబరచకుండా “నేను శత్రువును హతమార్చాను. రాజుగా నా కర్తవ్యం చేశాను. నిన్ను చెరనుండి విడిపించాను. కాని శత్రు వింట ఒక సంవత్సర కాలం నువ్వు వున్నందువల్ల నిన్ను మళ్ళీ నేను స్వీకరించటం భావ్యం కాదు” అన్నాడు.

సీత నిశ్చేష్టురాలయింది. “స్వామీ! మీరు నా హృదయాన్ని భగ్నం చేసేశారు. సీత ఎలాంటి వంశం నుండి వచ్చిందో మీకు తెలియదా? ఆ దుష్ట రాక్షసుడు మోసంతో నన్ను అపహరించి తీసుకువెళితే అది నా తప్పా? ఎంత పాపాణ హృదయులు మీరు! సర్వకాల సర్వావస్థలలోనూ దేహ మనో ప్రాణాలను మీకే అర్పించిన సీతను నేను” అంది సీత.

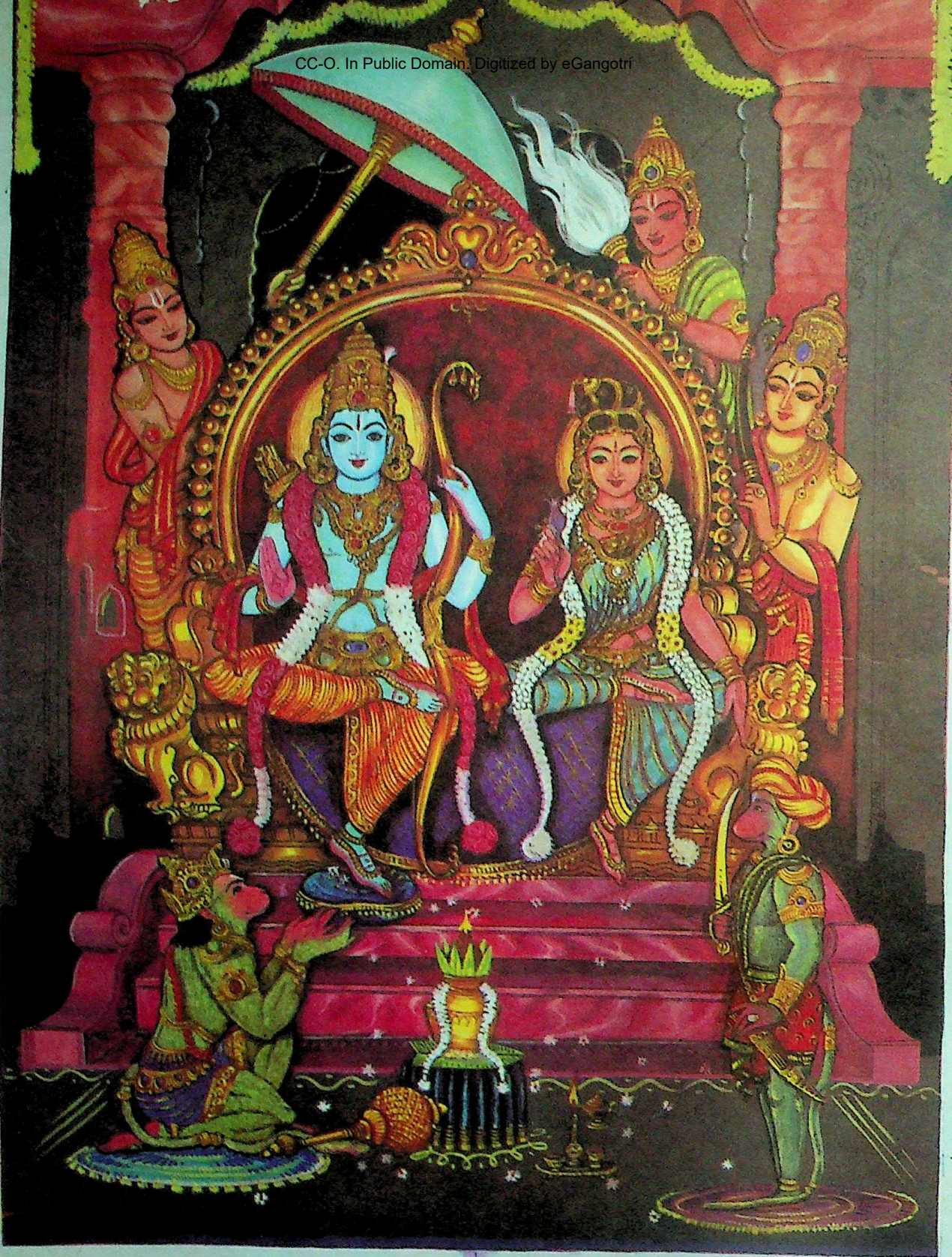

అశ్రుహరిత నయనాలతో సీత లక్ష్మణునితో
“నాయనా! తక్షణం అగ్నిని రగిలించు. నాకు వేరే గత్యం
తరం లేదు” అంది. లక్ష్మణుడు కోపంగా అన్నగారి వైపు
చూశాడు. కాని రాముడిలో ఎలాంటి చలనమూ లేదు.
ఇక తప్పదని లక్ష్మణుడు పెద్ద దుంగలను ప్రోగుచేసి అగ్ని
రాజేశాడు. మహాపత్రివ్రతయైన సీత భక్తిపూర్వకంగా

శ్రీరామునికి ప్రదక్షిణం చేసి ప్రజ్వలంగా మండుతున్న
అగ్నిముండు నిలబడి, చేతులు జోడించి “ఓ అగ్నిదేవా!
మనోవాక్కాయము లన్నిటిలోను నేను పవిత్రురాలినైతే
నన్ను కాపాడు” అంటూ అగ్నిలోకి దూకేసింది. వానరు
లంతా హాహాకారాలు చేశారు. అప్పుడు ఆ అగ్ని నుండి
అగ్నిదేవుడు ఉద్భవించి సీతను బయటకు తీసుకువచ్చి
రామునికి అప్పగించాడు. సీత ఆభరణాలు, దుస్తులు చెక్కు-
చెదరక అలానే వున్నాయి. అప్పుడు శ్రీరాముడు, “నా సీత
పవిత్రతకు మారురూపమని నాకు తెలియగా ఏమి? కాని
ఈ లోకానికంతా ఈ నిజం తెలియచెయ్యడానికోసం సీతకు
యీ అగ్నిపరీక్ష పెట్టాల్సి వచ్చింది” అన్నాడు సీతను
సంతోషంగా రాముడు స్వీకరించాడు

సీతా రామ లక్ష్మణులు, విభీషణాదులతో బాటు వానర
ప్రముఖులు పుష్పకవిమానం అధిరోహించారు. శ్రీరాముని
పునరాగమన శుభవార్త భరతుడికి తెలియజేయడానికి ఆంజ
నేయుడు వీరందరికంటే ముందుగా అయోధ్యకు బయలు
దేరాడు. పుష్పకవిమానంలో వెళుతున్నప్పుడు రాముడు
సీతకు, తాను ఆమెకై వెదకిన ప్రదేశాలన్నిటినీ చూపిం-
చాడు. ఈలోపు రామపాదుకలను తీసుకుని భరతుడు
భరద్వాజాశ్రమానికి బయలుదేరాడు.

వారు ఆశ్రమ సమీపానికి వచ్చేసరికి కాస్త దూరంలో శ్రీరాముడు కనిపించాడు. హర్షననదాలు మిన్ను మూర్ఛియై. భరతుడు శ్రీరామునికి దండప్రణామాలు గావించాడు. భరతుని ఆనందాతిరేకంతో రాముడు కౌగిలించుకున్నాడు.

అయోధ్యావాసు లందరూ శ్రీరాముని రాకకోసం వేయి కళ్ళతో ఎదురుచూస్తున్నారు. శ్రీరామ దర్శనంవల్ల వారు పొందిన ఆనందం వర్ణనాతీతం.

శ్రీరామచంద్రుడు కోసల రాజ్య పట్టాభిషేకం చేసుకుని, తండ్రి మాటను నిలబెట్టాడు.

Balala Ramayanam (Telugu) Rs.15.00 ISBN 81-7120-117-2